

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематографіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 42 (637)

Субота, 18 кастрычніка 1947 года.

Цана 50 кап.

У ІМЯ НАРОДА!

Вызначаючы сутнасць сваёй дзейнасці, Владимир Маякоўскі гаворыў: «Я—народнае адзіцель і адначасова—народны слуга».

Свайго мастацкага слова, палымнымі заклікам, паказам перспектыву будучага пісьменніку выдзіць народ наперад да новых поспехаў і перамог і тым самым служыць яму. Змагаючыся з рэшткамі капіталізму ў свядомасці людзей, услужылі ў сваіх творах гераічныя справы савецкіх патрыётаў, пісьменнік служыць народу і тым самым выдзіць яго наперад.

Сёння, аглядаючы свой трыццацігадовы шлях, падводзячы вынікі сваёй работы за гэты час, адзначаючы поспехі, якіх мы дасягнулі ў гэтай рабоце, мы бачым, што работнікі літаратуры і мастацтва з'яўляліся вернымі слугамі народа, дапамагалі яму ў выкананні перадавых сталінінскіх пастаноў, у разгоне варажых зграй, што пасля ідуць на свабоду і незалежнасць нашай Радзімы, у аднаўленні разбуранай ворагам народнай гаспадаркі. Пяро пісьменніка, кісьць мастака, песня, створаная кампазітарам, былі на ўзбраенні народа.

Прыклады самаадданай службы Радзіме, якія паказалі народныя паэты Беларусі Янка Купала і Якуб Колас, якія паказалі маючае пакаленне беларускіх савецкіх пісьменнікаў, мастакоў і кампазітараў з'яўляюцца ўзорамі, вартымі пераімання.

Народ высока цэніць тых, хто самааддана служыць яму, хто дапамагае ў вырашэнні задач, якія ставяць перад ім. Прысуджэнне Сталінскай прэміі пісьменнікам Я. Купале, Я. Коласу, К. Крапіне, А. Кулашова, П. Броўку, скульптару З. Агуру, кампазітарам А. Багатыроў, І. Любоў, арганістам Л. Александровічам, А. Лыньковым, П. Малчанаву, Ц. Сяргейчыку, ржысёру Н. Лойтару, кінарэжысёру В. Цытроню—ярае сведчанне гэтаму. Аоранне 15 работнікаў літаратуры і мастацтва дэпутатамі Вярхоўнага Савета гаворыць аб тым даверы, які аказвае народ сваім верным слугам.

Вяршыня ўсёй рэспубліка, увесь Савецкі Саюз рухнуць вартую сустрэчу ўсенароднаму свята — 30-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Рабочыя сустракаюць яго выкананнем гадзавых норм, калгаснікі — разлічваюцца з дзяржавай па ўсіх відах нарыхтовак, выхадцамі з зямлянкаў у новыя доўрапрадываныя дамы, работнікі літаратуры і мастацтва—адны з атрадаў савецкай інтэлігенцы—сустракаюць свята новымі творами. І тут дзеянне культуры знаходзіцца разам з народам, працуючы для славы сваёй Радзімы.

Падагульняючы вынікі і радуючыся сваім поспехам, мы не павінны забываць аб тых задачах, што ставяць перад намі, аб тых недахопах, якія яшчэ ёсць у нашай рабоце.

Быць разам з народам, служыць яму—гэта значыць жыць яго турбогамі і клопатамі. Наша рэспубліка цвёрда вярнула ўвагу аддае пабудове індустрыяльных гігантаў новай сталінскай пяцігодкі — Мінскага аўтамабільнага і трактарнага заводаў. Дапамагчы гэтай пабудове сілай мастацкага слова—наша першачарговая задача. Неразуменнем гэтай задачы тлумачыцца тое, што ў нас пакуль што вельмі мала твораў, прысвечаных індустрыяльнай магутнасці нашай рэспублікі, прысвечаных новабудовам, Аповесць М. Паслядовіча «Цёплае дыханне», вештацкія вершы П. Панчанкі, В. Віткі, неупамінуемая яшчэ паэма Э. Агняцэв аб трактарным заводзе, уламанне Аўтаграда і Трактар-

буды ў пасобных верхах нашых паэтаў—вось усё, што ёсць у гэтай галіне.

Працоўнае сялянства нашай рэспублікі закочвае цяпер перасяленне з зямлянкаў у новыя пабудаваныя дамы. Ліквідацыя ішчэ адзін вынік вайны, залечваюцца яшчэ адна рана, нанесеная нашай Радзіме нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Вершы, прысвечаныя навааселю, кіноарыс на гэтую тэму, якія нядаўна выпушчаны студыяй «Беларусьфільм»—далёка не вычэрпваюць гэтай важнай тэмы, якая чакае яшчэ сінглаго вырашэння. Барацьба за высокі сталінскі ўраджай, влікі ўздым, які выкліканы ўказамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узаагароджанні перадавайкоў сельскай гаспадаркі—не знішчылі свайго адлюстравання ў мастацкіх творах. Да гэтага часу ў нашых тэатрах няма ніводнай п'есы беларускага драматурга, якая была-б прысвечана аднаўленню разбуранай нямецкімі захопнікамі народнай гаспадаркі. Адзіны кіно-фільм, які ёсць на гэтую тэму — «Новы дом»—пабудзе сваіх ідэйных і мастацкіх вартасцяў не можа нас задавальняць.

У нас яшчэ часамі сустракаюцца прыхільнікі шкоднай тэорыі, якая гаворыць аб тым, што правільна адлюстраванне падзеі можна толькі на адлегласці, што патрэбны некаторы час, каб іх асэнсаваць. Паводле гэтай тэорыі атрымліваецца, што пра ішчэ новабудовы пісаць яшчэ раз, патрэбна, каб яны раней былі закончаны, а талды ўжо надойдзе пара апісваць іх пабудову. Гэтую «тэорыю» бліскава разбівае вопыт удзелу нашых пісьменнікаў у франтавым друку, калі слова побач з вінтоўкай былі на ўзбраенні арміі. Яе разбівае добры, але, на жаль, адзінаквы прыклад напісання М. Паслядовіча аповесці аб будаўніцтве аўтамабільнага завода. Задача літаратуры заключаецца не ў тым, каб пасіпа адлюстраванне падзеі, што адбыліся, а актыўна ўдзельнічаць у іх. Пра актыўнае ўмяшанне ў жыццё, аб якім напаміну нам у сваім дакладзе тав. А. А. Жданав, не патрэбна забываць ні на адну хвіліну.

Міжнародныя рэакцыянеры ўсіх колераў з тых, якія ніколі не служылі народу ао здрадылі яму — з'яўляюцца вернымі слугамі-дэларавымі падліткі і змажы сваю краіну да новай вайны. Выкрывіцц гэтых надальшчыкаў вайны былі прысвечаны бліскавы выступленні тав. Вышынскага на Генеральнай Асамблеі Аб'яднаных нацый, якая цяпер адбываецца. Выкрывіцц іх, паказваючы яны іспраўданы твар патрыёта і пісьменнікаў у сваіх мастацкіх творах, у публіцыстычных артыкулах. Умяшанне ў жыццё з боку нашых літаратараў і на гэтым фронце пакуль што яшчэ вельмі слаба. Міжнароднае значэнне поспехаў Савецкага Саюза, выхад Беларусі на міжнародную арэну выпалі з поля зроку нашых дзеячоў літаратуры і мастацтва.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР на 11 студзеня 1948 г. прызначаны выбары ў абласныя, раённыя, гарадскія, сельскія і пасялковыя саветы дэпутатаў працоўных ірацоўных Беларусі ССР. Дымаі газеты аб'яўлявалі «Палажэнне аб выбарах у абласныя, раённыя, гарадскія, сельскія і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных Беларусі ССР». Скарыстаўшы вопыт, які набылі ў правядзенні палардзінх выбарчых кампаній, работнікі літаратуры і мастацтва павінны паказаць і ў гэтай выбарчай кампаніі ўзоры сумленнай работы на абслугоўванню выбаршчыкаў.

Засталіся апошнія дні перад Вялікім Кастрычнікам. У гэтыя дні, трэба працаваць напружана як ніколі, не забываючы ні на момант аб сваім высокім званні ірацоднага слугі і народнага вадзіцеля.

Мастак І. Давідовіч. «Сталін каля маўзалея». Фотарэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

Да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі У мастака У. Кудрэвіча

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР У. Кудрэвіч на працягу ўсёй сваёй шматгадовай дзейнасці піша пейзажы. Гэта розныя куткі нашай краіны, галоўным чынам, — роднай Беларусі. У сваіх пейзажах мастак перадае не толькі партрэт мясцовасці, але таксама настроі і стан прыроды: халадок раніцы, цішыню дзёльнай летняй ночы, гарачыню поўдня, туманы, заходы. У шматлікіх маленькіх пейзажах мастак паказвае водныя прасторы, сінія далечы, дэсныя масівы роднага краю.

У час Вялікай Айчыннай вайны У. Кудрэвіч знаходзіўся ў Сібіры, дзе стварыў шмат пейзажаў, якія перадаюць характэрныя рысы суровай сібірскай прыроды. Такія пейзажы «Рака Том», «Вёска Мартынаўка».

У. Кудрэвіч піша пераважна маслч, але ёсць у яго творы і ў тэхніцы акаварэлі. Мы бачым эцюды заводаў Кемерава, Індустрыяльнага раёна, які быў асноўнай крыніцай паліва для краіны і зброі для фронту ў час вайны.

У. Кудрэвіч цікавіцца і тэма гарадскога пейзажа («Мінск — Лагойскі тракт»).

Але любімай тэма мастака — гэта прырода Беларусі. Асабліва вылучаюцца пейзажы з серыі «Беларускія прасторы»:

«Вёска Ізяслаўль», «Вёска Кузьмінкі», «Іней» і іншыя. Мы бачым лясістыя ўзгоркі, рэчкі, лясныя шляхі, сосны і яліны, асветленыя сонцам, неба з імклівымі воблакамі.

Другая серыя пейзажаў «Днепр ля Лоева». У пейзажы з гэтай серыі «На Дняпры» мастак простымі і сціплымі сродкамі перадае прыгожасць стромкіх дзяпроўскіх берагоў, што параслі дрэвамі, пароходы, якія плывуць па рацэ, стайкі, што пасіпаюцца на вадзе, прыгожы прастор, халадную адыходзячую далечыню, луг, пакрыты рознакаляровымі палыўкамі кветкамі. Пейзаж «На Дняпры» будзе прадстаўлены на ўсебеларускай мастацкай выставцы 1947 года.

Мастак працуе напружана і добрасумленна. У яго шмат дапаможных замалёвак дрэваў, асобных галін; шматлікія эцюды зробілі з прыроды, на падставе якіх ён стварае пейзажы-карціны ўжо ў майстэрні.

На Усеаюзную мастацкую выставку, прысвечаную 30-годдзю Вялікага Кастрычніка, выстаўлены камітэт адабраў два пейзажы У. Кудрэвіча: «Глыбокае змарканне» (рака Днепр) і «На рацэ Сож».

Рэспубліканскі агляд мастацкай самадзейнасці

15 кастрычніка ў Мінску пачаўся рэспубліканскі агляд мастацкай самадзейнасці, прысвечаны 30-годдзю Вялікага Кастрычніка.

Першымі на аглядзе выступілі мастацкія калектывы Маладзечанскай і Палескай абласцей.

Агляд праводзіцца з 15 па 20 кастрычніка ў Акружковым Доме Афіцэраў і тэатры мя Які Купала.

Акрамя таго, лепшыя калектывы мастацкай самадзейнасці і асобыя выканаўцы лудуць шпоздзена выступаць на прапрадствах, новабудовах і ВНУ г. Мінска.

Чым жыўе наша рэспубліка

ГІГАНТ ПРАМЫСЛОВАСЦІ

(Гутарка з выконваючым абавязкі галоўнага інжынера Мінскага трактарнага завода тав. Л. В. ШАРАМЕТАМ)

Паблізу Магілёўскай шашы, на месцы, дзе яшчэ нядаўна стаў лес, узвышаюцца карпусы Мінскага трактарнага завода. Адлюль у 1949 годзе выйдуч на палі рэспублікі першыя беларускія трактары.

Партыя і ўрад выяўляюць выключныя клопаты аб развіцці прамысловасці ў Беларусі. Асабіста таварышам Сталіным падпісана Пастанова Савета Міністраў СССР аб пачатку будаўніцтва Мінскага трактарнага завода. Вялікую дапамогу ў ўтвэржэнні будаўніцтва завода аказваюць ДК КП(б) і Совет Міністраў БССР. Для яго ў першую чаргу адускаюцца лудайнічмы і іншыя матэрыялы. На завод яго будаўніцтва пасылаюцца лепшыя кадры.

У гутарцы з нашым карэспандэнтам таварыш Шарамет расказаў наступнае:

— Мінскі трактарны завод — гэта адно з самых буйных прадпрыемстваў рэспублікі. На яго будаўніцтва будзе затрачана 1/12 частка ўсіх капіталаўкладанняў, якія прадугледжаны бюджэтам нашай рэспублікі ў пасляваеннай пяцігодцы. У адрозненне ад іншых трактарных заводаў, якія працуюць у Савецкім Саюзе, Мінскі трактарны будзе вызначацца тым, што на ім знойдзе прымяненне найбольш перадавай тэхналогіі. У механічных дэхах мы будзем мець дзевяць аўтаматычных ліній. Гэта дасць магчымасць абыходзіцца пры вытворчасці дэталу ў меншай колькасці рабочых рук, эканоміць значныя дзяржаўныя сродкі. Калі па звычайнай лініі на апрацоўку галоўкі цыліндра патрабуецца 19 чалавек, то на аўтаматычнай — толькі 4 чалавекі. Сума выдаткаў пры выкананні гэтай-жа работы на аўтаматычнай лініі зменшыцца з 4 руб. 30 кап. да 56 капеек, гэта значыць у восем разоў.

Карпусы завода раскінуцца на плошчы вышэй 60 гектараў. Паміж дэхам прыкладу асфальтавыя магістралі, паабалана абсалдэжыя дрэвамі. Іх працягласць складець 9 кіламетраў. Ад завода пойдуч дзве асфальтавыя магістралі: адна — з выхадом на Магілёўскую шашу, другая — з выхадом на Добрабродскую вуліцу. Завод будзе звязаны з горадам таксама і трамвайнай лініяй.

Для таго, каб прыводзіць у рух увесь складаны механізм завода, будзеца вылікая электрастанцыя. Ёе энергетычная магутнасць складець 60% усёй сучаснай энергетычнай магутнасці рэспублікі. Мы будзем мець магчымасць забяспечваць электраэнергіяй не толькі трактарны, але і Мінскі аўтамабільны завод. Па выкарыстанню сучаснай тэхнікі наша электрастанцыя — чацвёртая ў Савецкім Саюзе. Аб яе магутнасці можна меркаваць нават па тым, што яна ў шэсць разоў перавысіць магутнасць усіх электрастанцый Мінска.

На працягу апошніх гадоў у перспектыве стаяла праблема перагараўня Сяіслачы ў судакходную раку. Цяпер гэтая праблема будзе ажыццэўлена. Для вытворчага працэса трактарнага завода патрэбна столькі вадзі, што не і ў якім разе нельга атрымаць шляхам правядзення вадаправода. Для гэтага побач з заводам будзеца вялікая водазборнішча — шэста накітат Мінскага мора.

Распрацоўваецца таксама праект злучэння плацінамі і калыхчым рэк для пуску іх вадзі ў Сяіслач. Усё гэта дазволіць значна павысіць узровень вадзі і арабіць яе судакходнай.

Вытворчая магутнасць нашага завода будзе не на многа менш магутнасці Сталін-

градскага і Харкаўскага трактарных заводаў, але ён будзе ў параўнанні з імі стаяць на вышэйшым тэхнічным узроўні. Калі Мінскі трактарны завод пачне працаваць на ўсю практычную магутнасць, то за адзін год з яго кавявера сойдзе пракладна столькі трактараў, колькі было ўсёх трактараў у Беларусі да вайны. Толькі па аднаму гэтаму можна меркаваць аб яго значэнні для нашай рэспублікі.

Што з сабе будзе ўяўляць трактар Мінскага завода? Трактар гусенічмы, спрэдняй магутнасці, з дызельным моторам. Ён вельмі эфектыўны для працы на калгасных палях: на ім можна будзе вытвараць усе сельскагаспадарчыя работы— араць, малаціць, баранаваць, абворваць, бульбу, сець, перавозіць грузы, выкарыстоўваць для работ у садзе. Усё гэтыя работы, калі іх выконваць трактарам нашага завода, будучы каштаваць значна тшней, чым іх выкананне трактарамі іншых марак. Пры ворыме чатырохдзямешным плугам за 10 гадзін можна ўзраць 7—8 га, г. зн. столькі, колькі за такі час можн ўзраць трактарамі СТЗ, ХТЗ, прычым, затрат на паліва наш трактар патрабуе ў 2,5 разы менш. Хуткасць Мінскага трактара 7 — 12 км. у гадзін. Вага — 3 тоны, амаль у два разы менш, чым СТЗ, ХТЗ.

Будаўніцтва і пуск такога гіганта, як Мінскі трактарны завод, патрабуе не толькі вялікіх асабіваўняў, але і вялікай колькасці высокакваліфікаваных рабочых, якія маглі-б кіраваць складанымі вытворчымі працэсамі. Такія спецыялістаў нам прыйшлося выхоўваць. Па закліку камсамола Беларусі да нас прышла з раёнаў і абласцей рэспублікі вясковыя моладзь, якая не мела ніякага ўяўлення аб складанасці работы, моладзь, якая жадала атрымаць адпаведную спецыяльнасць. Яе мы накіравалі на Сталінградскі, Акальскі, Уралскі і іншыя інструментальныя заводы, дзе высклаві юнакі прайшлі курс навучання. Цяпер яны складваюць разам са спецыялістамі, каларыымі рабочымі і інжынерамі, якія прыхлі з братніх рэспублік, асноўнае ядро заводскага калектыва. Многія з іх цяпер ужо добра вядомы не толькі на заводзе, але і ў рэспубліцы. Малады 18-гадовы бяллартаў, Мішчэўскі за год працы выкалар дзвухдзядую норму. Ён з поспехам асаю сваю кваліфікацыю. Апрача гэтага, ён вучыцца ў 9 класе вечэрняй школы. Юнакоў, якія за год выканалі 1,5—2-гадзую норму, налічваецца на заводзе 207 чалавек.

У нас працуе былі партыйныя работнікі камуніст тав. Сцяпанавы, Яна ўжо выканалі паўтары гадзавыя нормы.

Працоўны гераізм выяўляюць і будаўнікі завода. Ва ўсёй рэспубліцы вядомы справы камішчыка Пітра Дудко, які выконвае па 16 норм за змену. Да свята 800-годдзя Масква ён закончыў выкананне свайго шасцігадовага плана работы. Высокія нормы выпрацоўкі паказваюць Канстанцін Аксіновіч, Іван Пулькін, Мікіта Сідарэнка і іншыя. На заводзе іх сотні. Сёння, калі мы выдзем гутарку, наш завод выканаў 100,7% гадавога плана выпуску сваёй прадукцыі.

Усе намаганні калектыва будаўнікоў і рабочых завода ідуць цяпер у кірунку хутчэйшага выканання пяцігадовага плана з тым, каб да канца гэтай пяцігодкі мы змоглі даць рэспубліцы 5.000 трактараў. Гэтага патрабуюць ад нас партыя і ўрад, і гэта мы зробім.

У САЮЗЕ САВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

14 кастрычніка адбылося чарговае пасяджэнне Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. Праўленне абмеркавала і зацвердзіла планы работ секцый на апошні квартал гэтага года.

З працэсных твораў у кастрычніку, лістападзе і снежні будуць абмеркаваны на пасяджэннях секцыі прозы аповесць А. Крушынскага, прысвечаная паказу дзейнасці легендарнага беларускага героя Канстанціна Заслонова, раман Е. Кабакі, які расказвае аб жыцці працоўных Заходняй Беларусі, цыкл аповяданняў М. Вішнеўскага і новы твор Т. Хадкевіча. Аповесць М. Паслядовіча «Цёплае дыханне» вырашана абмеркаваць на пасяджэнні Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі.

На паэтычнай секцыі будуць абмеркаваны новыя вершы П. Панчанкі, паэма М. Гамолькі «Новы дзень», казка В. Віткі «Вавёрчына гора», новая паэма Э. Агняцэв аб Мінскім трактарным заводзе, дзве новыя паэмы К. Кірэнкі, будзе заслухана таксама творчая справаздача А. Астрэйкі. Адно пасяджэнне секцыі вырашана прысвясціць пытанню: «Беларуская паэзія пасля гістарычнай Пастановы ЦК ВКП(б) ад 14 жніўня 1946 года».

Драматычная секцыя абмяркуе новую п'есу К. Крапіна, п'есы: А. Кучара — «Гэта было ў Мінску», аб дзейнасці мін-

скіх падпольшчыкаў у дні нямецкай акупацыі, В. Палескага — «Песня вайшых сэрцаў», К. Губарэвіча, І. Дорскага — «Цэнтральны ход», аб дзейнасці Канстанціна Заслонова і дзве п'есы М. Клімковіча.

На пасяджэннях секцыі дзіцячай літаратуры будзе разгледжана пытанне—«Дзіцячая літаратура за 30 год савецкай улады» і абмеркаваны новыя аповесці А. Міронава, А. Сіцова, а таксама аповяданні маладых дзіцячых пісьменнікаў, якія жывуць на перыферыі.

Руская секцыя на сваіх пасяджэннях абмяркуе творчасць Н. Паграбніа, Н. Гарулева, новую аповесць Я. Садойскага, вершы А. Міхайлава і паэму Д. Кавалёва.

На пасяджэннях секцыі юрэйскай літаратуры будуць абмеркаваны новыя творы А. Платнёра, Г. Камінецкага, Ц. Добрапольскага, Г. Рэдеса, Плоткіна і Гурэвіча, а таксама адзнаках юрэйскай літаратуры, якія ідуць на вышук з друку ў Дзяржаўным выдавецтве БССР.

У мінулым месяцы было створана бюро па прапагандзе беларускай літаратуры, праведзены два літаратурныя вечеры. Але сапраўды шырокага знаёмства працоўных з дасягненнямі беларускай літаратуры не вядзецца. У парадку падрыхтаваны яшчэ не вядзецца. У парадку падрыхтаваны яшчэ не вядзецца. У парадку падрыхтаваны яшчэ не вядзецца.

рашыла: правесці ў Мінску агульнагарадскія літаратурныя вечары з удзелам лепшых пісьменнікаў Беларусі, арганізаваць літаратурныя вечары на буйнейшых прадпрыемствах сталіцы, у Дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна, ва ўрадавай бібліятэцы імя М. Горькага і ў буйнейшых навуковых установах. Для арганізацыі літаратурных вечароў вырашана накіраваць у Палескую, Пінскую, Вабруйскаю, Гродзенскую, Віцебскую, Полацкую, Гомельскую і Магілёўскую вобласці бригады пісьменнікаў.

Праўленне заслухала інфармацыю намесніка галоўнага рэдактара газеты «Літаратура і мастацтва» А. Кучара аб удзеле ў рабоце газеты беларускіх пісьменнікаў.

— Рэдакцыйная калегія, — гаворыць ён, — вырашыла спецыяльна ўзняць гэты пытанне на пасяджэнні Праўлення з тым, каб прыгнучыць да ўдзелу ў газеце лепшых і найбольш вядомых пісьменнікаў. Да гэтага часу імяны літаратараў старэйшага пакалення рэдка сустракаюцца на старонках газеты. Нельга забывацца, што маюскай «Літаратурная газета» набыла папулярнасць у сваіх чытачоў і таму, што на важнейшых жыццёвых пытаннях на яе старонках выступаюць вядомыя пісьменнікі.

Надыходзіць свята Вялікага Кастрычніка. Мы павінны паказаць дасягненні літа-

ратуры народа-патрыёта, подзвіг мастацтва ў барацьбе з ворагам, выкрывіць рэакцыйную сутнасць беларускіх нацыяналістаў. Нам патрэбны артыкулы, якія паказалі-б веліч аднаўленчай работы, працоўнага подзвіга народа.

У спрэчках выступілі П. Панчанка, М. Модэль, П. Броўка, П. Пестрак, М. Клімковіч і К. Кірэнка.

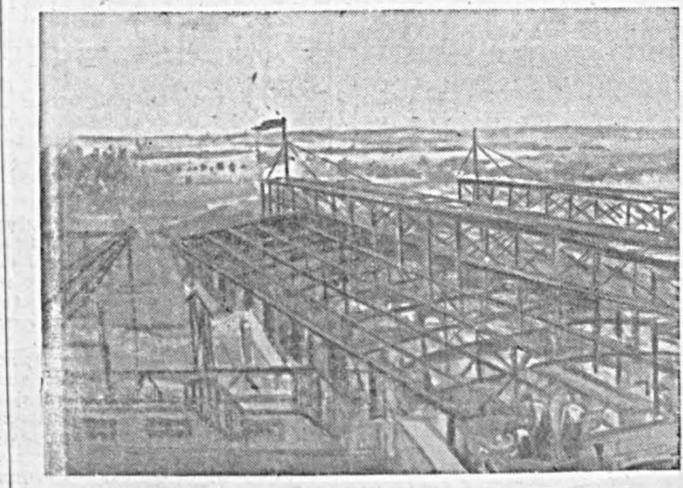
Па гэтым пытанню прынята пастанова, якая заклікае ўсіх пісьменнікаў актыўна ўдзельнічаць у рабоце газеты «Літаратура і мастацтва».

Раўненнем Праўлення пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў створана секцыя перакладчыкаў.

Інфармацыю аб святкаванні ў Азербайджане 800-годдзя з дня нараджэння Нізамі арабіў В. Вітка, які быў дэлегатам ад Беларусі на юблейных урачыстасяях.

Праўленне прыняло ў члны Саюза савецкіх пісьменнікаў паэта У. Шахўца і кандыдатам у члены Саюза — перакладчыка В. Міланавана.

У часопісу «Новы мір» заплававана надрукаванне аповесці М. Паслядовіча «Цёплае дыханне». Праўленне разгледзела гэтыя пытанне і рэкамендавала рэдакцыі часопіса ў якасці перакладчыка П. Кабарэўскага.

Мастак Л. Лейтман. «Будаўніцтва галоўнага корпусу аўтазавода». Фотарэпрадукцыя Г. Бугаенкі.

Голаас гераічнай эпохі

(Трыццаць год беларускай савецкай паэзіі)

Янка КАЗЕКА

Перамога Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі адграла найвялікшую ролю ў справе вызначэння лёсу народаў нашай радзімы. Яна прынесла сапраўдную свабоду і незалежнасць беларускаму народу, які ўпершыню ў гісторыі атрымаў дзяржаўную самастойнасць і неабмежаваную магчымасць будаваць сваю культуру, сацыялістычную зместам і нацыянальную формай. Савецкі лад і мудрая ленынскі-сталінская нацыянальная палітыка забяспечылі на працягу трыццаці год неспыняны рост усіх галін народнай гаспадаркі, навукі, літаратуры і мастацтва нашай рэспублікі. У братняй сям'і народаў Савецкай Беларусі прайшла гістарычны шлях эканамічных і грамадскіх пераўтварэнняў, дасягнуўшы набачанага дзяржаўнага, гаспадарчага і культурнага росквіту.

Беларуская савецкая паэзія, як і ўся савецкая літаратура наогул, узнікла пасля перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі, і яе першы творы былі прысвечаны адлюстраванню падзей рэвалюцыі, грамадзянскай вайны і першых поспехаў будаўніцтва новага, савецкага грамадства. Яна фармавалася і развівалася пад дэбратворным уплывам ідэй большэвіцкай партыі, у шчыльным яданні з савецкай літаратуры братніх народаў і ў першую чаргу вялікага рускага народа, у рашучай барацьбе супроць буржуазнага нацыяналізма.

Глыбокае разуменне задач сучаснасці, злітнасць з жыццём народа, барацьба за новы змест і новыя формы паэтычнай творчасці былі і застаюцца тымі вызначальнымі рысамі беларускай савецкай паэзіі, дзякуючы якім яна ператварылася ў адзін з перадавых атрадаў паэзіі народаў СССР.

Заснавальнікам беларускай савецкай паэзіі з'яўляюцца народныя паэты Янка Купала і Якуб Колас. Пасля рэвалюцыі іх паэтычная творчасць стала яскравым новай у ідэйных і мастацкіх адносінах. Гераічная эпоха, настойліва патрабуючы «не-себянаіх, які сонца, які воля ўсёй неабсяжнай краіны Советам» (Я. Купала, назмерна ўзабагаціла і пашырыла свет іх ідэй, пацуючы і думак. Я. Купала і Я. Колас бачылі, з якім энтузіязмам рабочы і сялянскія пачыналі будаваць новае жыццё. Увесь свой талент і вільніны творчы вопыт яны аддалі справе ўмацавання савецкага ладу, усаўвядзення рэвалюцыі і перамогі сацыялістычнага будаўніцтва.

Першымі значнымі творами Беларускай савецкай паэзіі былі вершы Я. Купала «Арлянтцы», «Дзве сястры» і паэма «Беззабуднае» вершаў Я. Коласа «У ваях і ваях» і «Гітліны до вясня».

У іх адлюстравана найвялікшая падзея ў гісторыі беларускага народа — утварэнне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, здзейсненая воляй працоўных пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і асабіста Леніна і Сталіна. Выражаны думкі і пацуючы ўсяго савецкага народа. Я. Купала і Я. Колас шырым паэтычным словам віталі новы грамадскі лад, народжаны Кастрычнікам. Звяртаючыся да моладзі, Я. Купала гарача заклікаў яе будаваць «на мінулых дзён м'ягле», «нечуваных яностаў» новага жыцця. З вялікай радасцю і захваленнем пісаў ён аб шчаслівай долі і свабодзе беларускага народа.

Цень мінуўшчыны праклятай,
Дзе бізун гуляў з нагайкай,
Змяціць вы, арлянтцы,
Свайёй новай сілай, байкай.

Ужо выбіла часіна
На вялікую прыгоду
Выйсці з мутнай каліны
Беларускаму народу.

Новыя, радасныя матывы загучалі ў вершах Я. Коласа. У савецкі час паэт закончыў свае манументальныя творы — паэмы «Сямон Музыка» і «Новая зямля».

Надзвычай глыбокім быў уплыў Кастрычніцкай рэвалюцыі на творчасць Эмітрака Бядулі. Рашуча пераадолеўшы ідэйныя хістанні і памылкі нацыяналістычнага характару, З. Бядуля цвёрда стаў на платформу савецкай улады. Спачатку З. Бядуля ўспрыняў і апяваў толкі разбуральна-стахій рэвалюцыі. Пачынаючы з паэмы «У ясных Крушнях» (1921 г.), дзе апяваецца ад жыцця сына парабачкі ў комуне і маюцца сацыяльныя змены, што адбыліся ў краіне, З. Бядуля пачаў свядчаць стваральную сутнасць рэвалюцыі. Сучасная савецкая тэматыка заняла ў яго паэзіі асноўнае месца.

Пад уздзеяннем савецкай рэчаіснасці, пад ідэйна-выхавальным уплывам большэвіцкай партыі, адбылося творчае абнаўленне лепшай часткі дакастрычніцкага пакалення беларускіх паэтаў і пісьмнікаў. Развіваючыся невячаральна творчыя сілы і здольнасці народных мас, рэвалюцыя высулава з глыбін народа новыя талентавіты кадры паэтаў. У гады аднаўлення перыяда распачалі паэтычную дзейнасць Кандрат Крапіва (1922 г.), Паўлюк Трус (1924 г.), Пятро Глебка (1925 г.), а незабаве і Пятрус Броўка. Яны прынеслі ў беларускую паэзію хваляючыя тэмы сучаснасці, залор маладосці і палымнасьці барацьбы за новае. З імі ў паэзію прыйшоў і вобраз нашага гераічнага сучасніка — савецкага чалавека, змагага за перамогу сацыялізма. Для ўсіх іх характэрна глыбокая сувязь з жыццём, прага дзейнасці і актыўнага адносіны да савецкай рэчаіснасці. Гэты рыс маладога пакалення нашых паэтаў добра выказаў П. Глебка ў адным з вяршэйшых сваіх твораў — «Нашто гадаць і марыць аб далёкім»:

Як маладзік, навокава гляню вокам —
Я разгадаць наступны дзень прыйшоў:
Гадае той аб прышласці далёкай,
Хто верыць у сучаснае душой.

На працягу трыццаці год савецкай літаратуры паспяхова ажыццяўляе сваю гонаравую ролю служэння народу. Яе шматлікія творы ярка маюць гераічны шлях, пройдзены савецкай Радзімай, раскрываюць лепшыя рысы і якасці савецкага чалавека, выхаванага партыяй Леніна — Сталіна.

У нагу з жыццём, разам з народам ішла і беларуская савецкая паэзія, рост і дасягненні якой неаддзялімы ад велізарнейшых перамог сацыялістычнага будаўніцтва ў БССР, ад росту ўсёй савецкай культуры.

Ваўнічы характар нашай паэзіі яскрава выявіўся яшчэ ў гады аднаўлення перыяда і ў пачатку першай півгодкі. З маладых паэтаў у гэты час найбольша творчага росту дасягнулі К. Крапіва і П. Трус.

Усё глыбейшым становіўся ў гэты перыяд уплыў В. Маякоўскага на беларускую паэзію. Склады творчай вучобы ў лепшага, тадзеніцкага паэта Савецкай эпохі бачны ўжо ў ранніх творах П. Труса, П. Глебка і асабліва П. Броўкі.

Вялікае значэнне для беларускай паэзіі таго часу мела творчасць Я. Купала і Я. Коласа. Адыміўліва ставячыся да кожнай падзеі ў жыцці рэспублікі, яны дамагалі сваімі вершамі працоўным у змаганні за новы побыт, за развіццё савецкай гаспадаркі і культуры. Іх паэзія натхняла на радасную вольную працу на карысць Радзімы.

Выразна разумеў сваю задачу таленавіты паэт-сатырык К. Крапіва «З вёскі зрывае дакастрычніцкі бруд — задача мая ўдарная» — пісаў ён. Сатырычны жар дазваляў К. Крапіве актыўна ўмешвацца ў рэчаіснасць, біваць і выкрываць адмоўныя з'явы жыцця і прыкрасы перажыці старога ў побыце і свядомасці савецкіх людзей. Ясна па літэратурна-эстэтычна-раманска, адраджаючая інтарэсам працоўных, рабіла яго вершы і байкі выключна папулярнымі ў народзе.

Як жанр беларускай паэзіі, байка распрацавана Я. Купалам да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Аднаўляючы байку на новай аснове, К. Крапіва не толькі папоўніў яе новым зместам, але і шмат працаваў над абнаўленнем формы і ўдасканаленнем яе спецыфічных жанравых асаблівасцей. Задачу абнаўлення гэтай зямлі байкі, ён узмацніў яе сатырычную функцыю, надаўшы жанру байкі рысы фельетона і нават памфлета. К. Крапіва ператварыў байку ў вострую зброю. Вялікае палітычнае значэнне мелі байкі і сатырычныя вершы, у якіх выкрываліся нацыяналістычныя зарадкі і зямжыныя ворагі савецкай дзяржавы. («Сука ў збане», «Жаба ў каліне», «З фашыстоўскай падваротні» і інш.).

Не існавала дробных тэм і для П. Труса, які прыйшоў «у залатое ранне» савецкай паэзіі, каб «услыць жыццё». Сябе паэт лічыў «дашчэм сонца і жыцця». Усёй сілай душы ненавідзеў ён старо, спрахнелае, з юнацкім захваленнем пісаў аб тым новым, што прынесла рэвалюцыя ў беларускую вёску, аб цудоўнай вясня жыцця.

Лірык па характару паэтычнага даравання, П. Трус быў далёкім ад пасігнага сузірання жыцця і любовання характэрам прыроды. Крыніцай яго творчасці з'яўлялася савецкая рэчаіснасць, беларускі фальклор. Арганічная сувязь з народам абумовіла высокую ідэйнасць і эмацыянальнае ўздзеянне яго твораў. Выразна ўсведомляючы грамадскае значэнне паэзіі, ён імкнуўся ўзвысіць, апяваць звычайнае і будучынае, пісаў рыфмаваныя дозугі і вершы павадле сельскараўскіх дошчаў. Самі іх называў гаворачы за сябе: «За каго мы ў Советы галасуем», «Ты спяваў, іграў, музыка, пра сялянскую паўку» і інш.

П. Труса больш усяго хвалявала тэма сацыялістычнай рэвалюцыі і Савецкай Радзімы. У гераічна-романтычным плане маляваў ён падзеі рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў паэмах «Юны змаганец», «Астрожнік» і «Чырвоныя ружы». Асноўным героем названых паэм, як і ўсёй яго паэзіі, быў малады чалавек нашай эпохі — юнак, які ўвайшоў у жыццё ў вёскапамяны дні Кастрычніка, выхаваны партыяй і камсамолам, мужны змагага за справу рэвалюцыі і народа. Асаблівасцю глыбокае пацуючы любові паэта да радзімы і народа выяўлялася ў задушэным лірызме, якім прасякнуты ўсе яго творы. Выдатнейшым а і ён быў паэма «Дзесяты падмурак».

Паэма напісана да дзесяцігоддзя з дня ўтварэння БССР. У адрозненне ад ранейшых твораў П. Трус стаў тут больш шырока задачу, ідэйна асэнсаван і пастаўска абгуліць гістарычны шлях беларускага народа, яго мінулае і сучаснае, дасягненні Савецкай Беларусі за 10 год сацыялістычнага будаўніцтва.

Паэма створана ў пачатку першай сталінскай півгодкі, калі ўся савецкая краіна пакрываўлася рыштаванымі індустрыяльнымі новабудовамі, і паэту прадбачылася заўтрашня, індустрыяльная Беларусь — «красныя фабрыкі дымак і машыны». Шчыра перадаў ён патрыятычныя пачуцці савецкага чалавека, захопленнага вялікай ідэй сацыялістычнага пераўтварэння свай Радзімы.

Несумненны ідэйны і мастацкі рост паказу П. Броўка, аб чым сведчылі яго вершы, уключаныя ў зборнік «Прамова фактам» (1930 г.). У іх даваліся канкрэтыя і дакладныя нататкі індустрыяльнага росту Беларусі, адчуваўся пафас новага будаўніцтва, якім быў ахоплены савецкі народ у незабыўныя гады півгодкі. Да пачатку трыццаціх гадоў рад вельмі цікавых твораў напісаў П. Глебка («Чырвоны Армія парад», «Слова перамогі» і інш.). Аднак больш хуткаму фармаванню яго, як савецкага паэта, поўнаму раскрыццю лепшых якасцяў яго паэзіі, што выявілася яшчэ ў ранніх вершах, у значнай меры перашкодзіла прыналежнасць да «Узвышша». Адкінуўшы вузка-асабістыя матывы і ўплыў нацыяналістычных паэтаў з «Узвышша», П. Глебка ў наступны перыяд свай творчасці, у пачатку трыццаціх гадоў, стаў адным з выдатных беларускіх савецкіх паэтаў.

У канцы дваццатых і ў пачатку трыццаціх гадоў пачаўся сапраўды бурны рост беларускай савецкай літаратуры, абумоўлены найвялікшымі зрухамі, што адбыліся ў гэты час у краіне. У радаснай, вольнай працы, якая стала справай чэсці, славы, мужнасці і героізму, у перамаганні цяжкасці выходзілі новы савецкі чалавек — палымны патрыёт Радзімы.

Незабыўнаю пару першай півгодкі цудоўна адлюстраван у сваіх вершах і паэмах Вадзімер Маякоўскі. Ён уславіў Савецкую радзіму і грамадзяніна СССР. Савецкі патрыятызм і гордасць савецкага чалавека сталі ўсеагульнай тэмай яго творчасці. У гэтым заключаліся прычыны ўсё растуцага уплыву В. Маякоўскага на савецкую паэзію.

Надзвычай плённым зрабіўся яго ўплыў на беларускую паэзію, якая развівалася ў непарунай сувязі з рускай літаратурай.

Паспяховаму росту беларускай паэзіі ў гады сацыялістычнай перабудовы садзейнічала і тое, што да гэтых часу савецкая грамадскае з дапамогай большэвіцкай партыі разграміла буржуазных нацыяналістаў. Як вядома, буржуазна-нацыяналістычныя «пісьменнікі» і «тарэтыкі» намагаліся адраць беларускую літаратуру ад савецкай рэчаіснасці і вялікай рускай культуры, замкнуў яе развіццё ў кола вузка-маскоўскай тэматыкі і суб'ектыўна-мігматыва, арыентаваліся на тыліую, дэкадэнтскую культуру буржуазнага захода, культывалі бездзейнасць і апалітычнасць.

У канцы 1929 г. Я. Купала піша верш «Сыходзіць, вёска, з яснай явы», прысвечаны вялікаму пералому ў жыцці вёскі — будаўніцтва калгаснага ладу. Хутка з'яўляюцца і другія творы паэта аб сацыялістычным будаўніцтве: «Новая вясень», «Песня будаўніцтва» і інш. У гэты час Я. Колас стварае цыкл вершаў «Калгаснае», вершы «Краіне Советам», «Цвёрды крок жалезнай волі». Пачаўся перыяд поўнага росквіту творчых сіл нашых народных паэтаў.

Нізка вершаў Я. Коласа «Калгаснае» праўдзіва адлюстравала пачатак сацыялістычнай перабудовы вёскі, масавы калгасны рух і класавую барацьбу, якая разгарнулася ў час калектывізацыі. Паэт раскрывае велізарнае значэнне і перавагу калгаснага ладу, які ў корані змяняў жыццё і псіхалогію сялянства.

Лепшым паэтычным твораў аб сацыялістычнай перабудове краіны была паэма Я. Купала «Над ракою Арсай», у якой паказана, «як на край балотны ішоў сацыялізм», як у выніку дружнай працы калктыва непраходныя балоты-багініцы ператварыліся ў квітнеючыя палі. Яркі раскрыта ў паэме кіруючая роля партыі ў сацыялістычнай перабудове краіны і крыніца працоўнага натхнення мас, выяўлена поўнае заліцце асобы з калктывам у савецкім грамадстве.

Жаданне ладзіць новы лад
Сядзі ўсіх прыяло.
Надзея, вера, ў лепшы час
Багаццем ім было, —

пісаў Я. Купала аб комунарах. Сярод камуністаў ён убачыў людзей, дзейнасць якіх з'яўлялася барацьбой за перамогу сацыялізма. Гэта Модзін і Барысенка, вобразы якіх абмадэваны з сардэчнай цеплынёй.

Ніколі раней у паэзіі Я. Купала не было такога гарманічнага спалучэння і высокага ўзлёту думкі і пацуючы. Яго лепшыя творы трыццаціх гадоў — «Лён», «Алеся», «Песня трактарыстыкі», «Хлопчыкі і лётчыкі», «Украіна», «Вечарынка», «Госці», «Аб Сталіне-себітоў», «Табэ, правадзір» і інш. усаўвядуць веліч савецкага жыцця, дружбу народаў, большэвіцкую партыю і вялікага Сталіна, пад кіраўніцтвам якога здзейснена лепшая мара чалавецтва — пабудавана бяскаласае сацыялістычнае грамадства.

Паэтычная творчасць Я. Купала стала буйнейшай з'явай усёй савецкай літаратуры, красамойным выўненнем патрыятычных думак і пацуючы савецкага чалавека, яго высокай гордасці за свой народ і Радзіму, яго блэзмейнай любові і адданасці свайму правадзіру, вялікаму Сталіну. Яму прысвечаны лепшыя творы паэта. Табе, правадзір, мае песні і думы,
І шчырыя шчырага сэрца парывы!
Што хто калі сніў, ды і хто калі думаў,
Што буду я вельмі, што буду жываць!

Мужнее паэтычнае слова П. Глебка. У гады разгорнутага сацыялістычнага будаўніцтва яго творчасць арганічна зліваецца з савецкім жыццём, з «шырыней людскіх настрояў». Паэт апявае працу савецкага чалавека, калгасную зямжынасць, гарача адкаліцаца на ўсе надзійныя пытанні грамадскага жыцця. Тэма творчай працы савецкіх людзей і савецкага патрыятызма — асноўныя тэмы глебкавай паэзіі, якая стала надзвычай шматграннай.

Я сам гаспадар неабсяжнай краіны
І верны слуга дарогае айчыны,
Народа майго гераічнага сын —
Савецкай рэспублікі грамадзянін.

П. Глебка малое вобраз простых савецкіх людзей — творца свайго шчасця. Каштоўнейшай якасцю глебкавай паэзіі з'яўляецца глыбіня ідэйных і мастацкіх абгуліненняў.

Пру П. Глебка належаць лепшыя ў беларускай паэзіі творы аб правадзірах сацыялістычнай рэвалюцыі Леніне і Сталіне — паэмы «У тых дні» і «Мужнасць» (дзе часткі задуманай трылогіі «Сянь перамогі»). Малючы вобразы правадзіроў рэвалюцыі, заснавальнікаў першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы — Леніна і Сталіна, П. Глебка раскрывае іх глыбока-чалавечыя рысы, блэзмейную веру ў народ і адданасць справе народа. У Леніна і Сталіна ўсабасіліся самыя гераічныя рысы рабочага класа. Паэт раскрывае вялікае неміручыя ідэй Леніна і Сталіна, якія далі савецкаму народу непераадоўную сілу.

І мы ніколі не прыстанем
Ні ў цяжкай працы,
Ні ў хадае,
Бо з намі наш любімы Сталін,
Бо з намі партыя ідзе,
Бо чым кожнае імгненне
І кожнай капляю крымі —
Вялікі і магучы Ленін
Сярод жывых
Ідзе жыць.

Пад знакамі няспыннага ідэйна-мастацкага росту ішоў развіццё творчасці П. Броўкі, які паспяхова перамагав схематызм і абстрактную рытарычнасць свай ранняй паэзіі. Моцны лірычны струмень увайшоў у яго паэзію, характэрную шырокім ахопам жыццёвых з'яў, навазной і шматграннасцю вобразаў. Тымі і матывы яго творчэй падказаны сам жыццём. У вершах «Італесце», «Італеская дарога», «Італеская дарога», «Крыніца», «Шальванне», «Дзед Тарас» і інш. паэт усаўвядуе характэра Беларуса, яе снія дубровы і жытнёвыя палі, блакітныя вазеры і празрыстыя крыніцы; усаўвядуе актывнага будаўніка сацыялізма, першым з нашых паэтаў ён стварае разгорнуты вобраз савецкай жанчыны, паказваючы ў паэме «Качырына» тыповы для беларускай сялянкі шлях ад батрачкі да знатнага чалавека. Яркімі, сонечнымі фарбамі малое ён пейзаж пераўтварыў у «багатага Палесся з надвясенняй прыгажосцю дум». Закаханым ва ўсё зямное, ва ўсё створанае чалавекам, паэт у вершах «Італеская дарога» стварае цудоўны вобраз Савецкай Радзімы:

... мне памяцца зору,
Што ў вёсбе піша Дзеясраства,
І неважкі горад Горы,
Які відаць праз акіяны.
Вышніўшы снежнае адзенне,
Якія зведзю чалавек,
Садоў і траў перасяненне
І новыя кірункі рэк.
І ўсюды слухаў я душою,
Як правярае пульс зямля
Са ўсходняй яснаю зоркаю
Са Паспай вежаю Крэмыя.

Вялікай падзеяй у грамадскі і літаратурны жыццё Беларусі з'яўляецца «Пісьмо беларускага народа вялікаму Сталіну», вершаваны тэкст якога створаны народнымі паэтамі Я. Купалам, Я. Коласам, паэтам П. Броўкам, П. Глебкам. Хочацца адзначыць давер, аказаны народам свай паэзіі. Сам народ даручыў паэтам пераказаць у вершах свай пісьмо, у якім расказваў любімым правадзіру аб свайм рэйшым і сучасным жыццём, аб свайх дасягненнях і марах і выказаў блэзмейную ўдзячнасць за клопаты аб савецкай Беларусі.

У гады пераможнага сацыялістычнага будаўніцтва распачалі паэтычную творчасць Аркады Куляшоў, Алесь Зарыцкі, Пімен Панчанка, Цімох Крысько (В. Вітка), Алесь Жаўрук, Андрай Ушакоў, Анатоль Астрэйка, Эдзі Агняцкеў—розына па характэру даравання паэты. Іх творчасць, уарожаная на глебе сацыялістычнай рэчаіснасці, цалкам зліваецца з сучаснасцю. Яе зместам з'яўляецца пераважна «юнацкі свет» — усё тое, чым жыла, аб чым марыла наша моладзь, якой савецкі лад і Сталінская Канстытуцыя адчынілі блэзмейную перспектыву дзейнасці. Вяспрэчна таленавітыя паэты, яны не ўсе паспелі да вайны знайсці ўласны голас, раскрыць свае творчыя магчымасці. З іх толькі А. Куляшоў і П. Панчанка да вайны казалі свай слова ў беларускай паэзіі.

У 1931 г. А. Куляшоў выдаў першы зборнік «Па песню, па сонца» — вершы, у якіх выяўлялася мара аб будучым. Новыя кнігі вершаў і паэм адначалі шлях няспыннага ўдасканалення яго паэтычнага майстэрства. Сапраўднаю слава А. Куляшоў прынеслі паэмы «Барань Вясель», «У зялёнай дуброве» і новыя шматлікія

вершы. Паэт глядзёў на свет вачыма свайго героя-юнака і гэты свет адкрываўся ў яго вершах ва ўсім багаці неплаўторных фарбаў. Усё часцей задумваўся паэт аб суровых выпрабаваннях, якія савецкія павіны прайсці яго пакаленні, і пісаў вершы «Ранак», «Бацька» і паэму «Хлопам апошняй вайны». У іх гучала клітва правадзіру:

Да кроплі ўсё жыццё яму аддам,
Бо не дарэмна кроў праліцеца наша,
І ўнуку ўнука
Дзякуй скажуць нам.
Таленавітым і арыгінальным паэтам прадстаў П. Панчанка ў зборніках «Узвышша» і «Вясенняе сцягі», выдзеленыя ў перадавыя часы.

Разам з народам беларуская паэзія адсвяткавала дзень вялікай гістарычнай справядлівасці—ўз'яднанне Заходняй Беларусі ў адзінай савецкай дзяржаве, якое адбылося 17 верасня 1939 г. Гэта падзея выклікала глыбокі след у творчасці ўсіх нашых паэтаў. Тэма ўз'яднання беларускага народа была і застаецца адной з важных тэм нашай літаратуры. Зусім надаюна Я. Колас закончыў вялікую паэму пра ўз'яднанне беларускага народа — «Рыбакова хата». Вызваленне Заходняй Беларусі змяняла на ішчэ і тым, што ў беларускую савецкую паэзію ўліліся паэты, якія ў жорсткіх умовах панскага тэрору стваралі беларускую паэзію гнева і барацьбы — Максім Танк, Піліп Пастрак, Вялічын Таўдэй і інш.

Пасля ўз'яднання паспяхова разгарнулася творчасць Міхаса Машара, шлях якога ва ўмовах Заходняй Беларусі быў вельмі няроўным.

Трыццація гады былі плённым перыядам у развіццё беларускай паэзіі. Яна вырасла не толькі колькасна, але, галоўным чынам, якасна, ідэйна. Актыўна ўмешваліся ў жыццё, кіруючыся палітыкай партыі, яны паспяхова вырашалі задачы, якія паўставалі перад савецкай літаратурай у розныя перыяды барацьбы за перамогу сацыялізма. Яна асветляла важнейшыя пытанні жыцця. Можна з упэўненасцю сказаць, што беларуская паэзія трыццаціх гадоў стварыла вобраз нашага сучасніка—савецкага чалавека, раскрыла яго лепшыя якасці. Яе значэнне выйшла далёка за межы Беларусі: творчасць Я. Купала, Я. Коласа, А. Куляшова, П. Броўкі, М. Танка, П. Глебка прасякнутая ідэймі дружбы народаў і савецкага патрыятызма, стала здыткам усёй многінацыянальнай савецкай літаратуры.

Напярэдадні Айчынай вайны працу ў галіне беларускай паэзіі распачала таленавіта моладзь: А. Вялюгін, А. Гейне, М. Сурначоў, А. Бачыла, Р. Няхай, Л. Гаўрылаў, М. Калачынін, У. Шахаец і др.

Айчыная вайна была суровым выпрабаваннем для беларускай паэзіі, важнейшым перыядам у яе гісторыі. Радасна ўсведомляць, што гэта выпрабаванне наша паэзія вытрымала з гонарам. Не старонімі нагледзілімі, а актыўнымі ўдзельнікамі вялікіх падзей былі беларускія паэты; многія з іх са зброяй у руках змагаліся з ворагам у радах Савецкай Арміі і ў партызанскіх атрадах. У бойках з ворагамі загінулі А. Жаўрук, А. Гейне, М. Сурначоў, М. Коршак, Л. Гаўрылаў.

Часовая акупацыя Беларусі ў ўсенародным партызанскім руху, які разгарнуўся на тэрыторыі, у пэўнай меры вызначыў характэр тэматыкі і матывы беларускай паэзіі ваянных год. Тэма Савецкай Радзімы стала ўсеагульнай тэмай нашай паэзіі. Барацьба з ворагам патрабавала баявога слова, высокай творчай актывнасці паэта. Прыклад у гэтым падалі Я. Купала і Я. Колас. У вершах, публіцыстычных артыкулах і выступленнях яны заклікалі беларускі народ да зброі, умацоўвалі веру савецкіх людзей у нашу перамогу.

Партызаны, партызаны,
Беларускія сыны!
За няволю, за кайданы
Рэжце гіглерцаў паганых.
Каб не ўскрэслі век яны, —
пісаў Я. Купала.

За гады вайны Я. Коласам напісаны зборнікі вершаў «Правадзіру, народу», «Голас зямлі» і паэмы «Суд у лесе» і «Адплата», прысвечаныя паказу партызанскага руху на Беларусі.

Буйнейшым творчым поспехам дасягнулі ў час вайны А. Куляшоў, П. Броўка, М. Танк і П. Панчанка. Многа і плёна працавалі П. Глебка, В. Вітка, П. Пастрак, А. Вялічын, М. Машара, А. Астрэйка, М. Лужанин, а з маладых паэтаў А. Вялюгін і К. Кірэнка.

Пятрус Броўка стварыў паэму «Беларусь», у якой, асноўваючы гістарычны шлях, прайдзены беларускім народам, і яго ўклад, унесены ў справу абароны сусветнай цывілізацыі, дасягае значных ідэйных і мастацкіх абгуліненняў. Ён піша баллады і вершы «Надзя-Надзея», «Кастусь Каліноўскі», «Рана», «Бяйдма-беларусам», «Мінск», у якіх адлюстраваны барацьбу народных масіўнаў, выяўляе пацуючы любові да свай Беларусі і боль за яе пакуты, смутак ад вымушанай раздука са свай Радзімай — матывы

Кастрычніцкая паэма Пятра Глебка

Пятро Глебка належыць да ліку паэтаў рэвалюцыйнага романтизму. Яго цікавіць, калі і дзе адбыліся і людзі вялікай мары і душэўнага ўзрушэння. Яго стыль не ёсць адзінай гіпербалічнасці, паэзія ўзнімаецца вышэйшым у дачыненні да вялікіх і важных падзей, з'яўляецца сапраўднай паэзіяй; там жа, дзе яны сапраўджваюць звычайным быццём звычайнага жыцця, выраджаюцца ў халодную риторыку і ліжыны пафасу. Так было ў паэме «Эма» і некаторых другіх вершах абстрактна-рытарычнага характару. І аўсім інакш мы маем у такіх, напрыклад, творах, як «Пра вясну і рэвалюцыю», «Калыханка», «Сара», дзе пафас арганічна заліта ў велічэй тэмай.

Самае важнае, што ў гэтых творах няма аб'ектывасці, а ёсць вельмі жывы і гарачы зацікаўленасць паэта да таго, што адбываецца.

Наогул, Глебку ва ўсёй яго паэтычнай творчасці вабілі людзі моцнай волі, рэвалюцыйнай накіраванасці, узнёслых дэяў, патрыёты і барацьбіты. Для іх выяўлення ён заўсёды знаходзіў рэвалюцыйна-романтычныя словы.

Натуральна, што падзеі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай вайны дала паэту неабмежаваныя магчымасці для выяўлення гэтых рыс сваёй паэтычнай індывідуальнасці. Змаганне за Кастрычнік, грамадзянская і Айчынная вайна — гэта велічныя эпопеі ў жыцці нашага народа. Яны высунулі з народа тысячы герояў-барацьбітоў, якія сваімі подзвігамі залілі ўсе, што ведала да гэтага часу гісторыя чалавецтва. Вось чаму самаму моцнаму і напісаным Пятром Глебкам твораў трыба лічыць паэму «У тыя дні» пра Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю, «Мужнасць» пра смерць Ільіча і клятву таварыша Сталіна над труной Ільіча, п'есу «Над Віржай-ракой» пра змаганне беларускага народа супроць беларусіі акупантаў, а таксама творы перыяду Вялікай Айчыннай вайны.

Зыкая для Глебка рытарычнасць тут састанула месца сапраўднаму паэтычнаму пафасу, які нарадзіўся ад глыбокага адчування пафаса самога жыцця.

Незвычайна вялікую задачу паставіў перад сабой Пятро Глебка ў трылогіі пад назвай «Сцяг перамогі». Аўтар кажа аб кастрычніцкай паэме і ролю ў іх вялікай правадзіроў рэвалюцыі — Леніна і Сталіна.

Ён хоча намякнуць Леніна і Вялікага прадаўжальніка яго справы І. В. Сталіна ў вышэйшых моманты жыцця нашай савецкай краіны. Першая з гэтай трылогіі паэма «У тыя дні» кажа аб дні Кастрычніцкай рэвалюцыі. Другая, яшчэ не напісаная, па задуме аўтара, павінна будзе адлюстроўваць родо вялікіх правадзіроў рэвалюцыі ў змаганні за замежнымі інтэрэнтамі, за беларудзейскай, а таксама вольнымі зраджанымі — трагічным і правым і парэшам, трэцяя — «Мужнасць» дае нам клятву І. В. Сталіна над труной Ільіча і адзінае гэтай клятвы пад час мірнай стваральнай працы нашай краіны.

Пакуль што аўтар напісаў дзве паэмы — «У тыя дні» і «Мужнасць». Прачытаў «Мужнасць», якая завяршае цыкл гэтых паэм, напісаную ў 1934 г., а «У тыя дні», якая пачынае іх, у 1937 г.

На першы погляд паэма «У тыя дні» з'яўляецца перакананым некаторых асноўных падзей Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Але гэта толькі першае і памылковае ўражанне. Праўда, аўтар не толькі свайго намеру даць пераказ важнейшых гістарычных падзей Вялікай Кастрычніцкай дзеі. Але, калі глыбей учытацца ў твор, удымацца ў яго вобразы, дык стане ясным, што мы маем справу з паэтычным пераказам, з жывымі і яркімі карцінамі тых непаўторных і велічных дзеі. Прычым, у асобных раздзелах пры аб'ёмным вобразу В. І. Леніна і І. В. Сталіна Глебка дасягае такой выразнасці, што мы бачым жывыя постаці гэтых тытанаў рэвалюцыі.

Пачынаецца паэма вельмі скупой, як звычайна бывае ў паэты, запэўкай, у якой апраўдаецца сама назва паэмы:

У тыя дні, мае сябры,
Цімаў грозна далі;
У тыя дні жалезным сном
Пад сцягам заснілі.
У тыя дні, мае сябры,
Мы мелі мала мела.
Вітоўку, шэло, кулямёт
І шэры шыпелі.

Гэтыя словы ўводзяць нас у атмасферу героічных і непаўторных падзей. Яны знаёмяць нас з вобласць тых, якія выйшлі на бітвы змаганне за знішчэнне буржуазна-памешчыцкай дзяржавы і ўстанавленне новага ладу — Савецкага сацыялістычнага ладу.

Першы раздзел паэмы вяртае нас да часоў імперыялістычнага ваянства. Аўтар, услед за запэўкай, іскліва выкарыстаў рытм і ў прачулах, вельмі прайзвычных выказаў дзе нам уявілі аб перадрэвалюцыйнай эпозе «Вайна... Адзінока фабрыкі тужаць... лагуцелі паві — ні касоў, ні артыш... Дні і ночы гарматы гудуць над шэлымі... Дні і ночы, зруйнаваных вайною гаспадарстваў бжыцкія бедны, убогі пакідаў, у падраных шыпеліх ідуць пелішчы, кавалерыя топча высокае жытэ...»

І дзецца, што нішто не зможа змяніць гэты лад, які нарадзіў столькі пакут і гора.

У Швейцарыі Ленін,
На катарэ Сталін,
У выгнанях, у турмах
Найлепшыя людзі...

Гэтыя словы ўводзяць нас у атмасферу героічных і непаўторных падзей. Яны знаёмяць нас з вобласць тых, якія выйшлі на бітвы змаганне за знішчэнне буржуазна-памешчыцкай дзяржавы і ўстанавленне новага ладу — Савецкага сацыялістычнага ладу.

Першы раздзел паэмы вяртае нас да часоў імперыялістычнага ваянства. Аўтар, услед за запэўкай, іскліва выкарыстаў рытм і ў прачулах, вельмі прайзвычных выказаў дзе нам уявілі аб перадрэвалюцыйнай эпозе «Вайна... Адзінока фабрыкі тужаць... лагуцелі паві — ні касоў, ні артыш... Дні і ночы гарматы гудуць над шэлымі... Дні і ночы, зруйнаваных вайною гаспадарстваў бжыцкія бедны, убогі пакідаў, у падраных шыпеліх ідуць пелішчы, кавалерыя топча высокае жытэ...»

І дзецца, што нішто не зможа змяніць гэты лад, які нарадзіў столькі пакут і гора.

У Швейцарыі Ленін,
На катарэ Сталін,
У выгнанях, у турмах
Найлепшыя людзі...

Гэтыя словы ўводзяць нас у атмасферу героічных і непаўторных падзей. Яны знаёмяць нас з вобласць тых, якія выйшлі на бітвы змаганне за знішчэнне буржуазна-памешчыцкай дзяржавы і ўстанавленне новага ладу — Савецкага сацыялістычнага ладу.

Першы раздзел паэмы вяртае нас да часоў імперыялістычнага ваянства. Аўтар, услед за запэўкай, іскліва выкарыстаў рытм і ў прачулах, вельмі прайзвычных выказаў дзе нам уявілі аб перадрэвалюцыйнай эпозе «Вайна... Адзінока фабрыкі тужаць... лагуцелі паві — ні касоў, ні артыш... Дні і ночы гарматы гудуць над шэлымі... Дні і ночы, зруйнаваных вайною гаспадарстваў бжыцкія бедны, убогі пакідаў, у падраных шыпеліх ідуць пелішчы, кавалерыя топча высокае жытэ...»

І дзецца, што нішто не зможа змяніць гэты лад, які нарадзіў столькі пакут і гора.

Але над «лімантам боі» гучаць смелыя галасы:
— Мір хачінам,
Вайна апантаным паланам!
Всё з Балтыкі
Літаўскі вецер халодны.

Пятро Глебка не дае нам падрабязнага апісання літаўскага перавароту. Гэтым прысвечаны два радкі... Яму важна спыніцца на другім, на тым, як буржуазія імкнецца выкрасці ўладу, завававаючы народам. Пра «паную мілюкоўку» і прадрыхі днаў звычайна ўраўнаважаны Пятро Глебка піша з вылікам сарказма. І тут яму дапамагае Вадзімір Маякоўскі, які навучыў яго знішчаць-гіганцкім адносінам у дачыненні да прадрыхі дзеюча «часовага ўрада». Адначасна, голас Глебка ўзнімаецца тут да сапраўднага і глыбокага пафасу. Паэт успамінае ахвяры, якія працілі кроў за рэвалюцыю. У ад іх імя гнеўна гаворыць:

Не для гэтага мерлі
Натуральна, што падзеі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай вайны дала паэту неабмежаваныя магчымасці для выяўлення гэтых рыс сваёй паэтычнай індывідуальнасці. Змаганне за Кастрычнік, грамадзянская і Айчынная вайна — гэта велічныя эпопеі ў жыцці нашага народа. Яны высунулі з народа тысячы герояў-барацьбітоў, якія сваімі подзвігамі залілі ўсе, што ведала да гэтага часу гісторыя чалавецтва. Вось чаму самаму моцнаму і напісаным Пятром Глебкам твораў трыба лічыць паэму «У тыя дні» пра Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю, «Мужнасць» пра смерць Ільіча і клятву таварыша Сталіна над труной Ільіча, п'есу «Над Віржай-ракой» пра змаганне беларускага народа супроць беларусіі акупантаў, а таксама творы перыяду Вялікай Айчыннай вайны.

Адрау, пасля гэтых слоў, Глебка пераключаецца на лірычны, амаль пшчотны тон, бо думка яго перанеслася да тых, аб кім марыць «спакнутая» Расія — да Леніна і Сталіна.

Далей да Цурыха шлях...
Ліці, наша думка, туды!
Там Ленін — прыгачыны сцяг.
Нарадуў усіх правадзір,
Далей палірым круг...
Ліці, наша думка, жывей!
Там Сталін — наш бацька і друг —
У цяжкай паволі жыве.

Пятро Глебка знаходзіць адменныя словы для характарыстыкі ім'яна Ільіча і І. В. Сталіна да петраградскіх рабочых. Вось Леніну, які доўгі гады прабыў у эміграцыі, сінца Радзіма:

Радзіма!
Дойгімі пачамі
Ты снілася ў кароткіх снах
З тваімі ціхімі палымі,
З маркотным шумам па лясках,
З тваім народам працавітым...

А Сталін тым часам спынаецца ў Петраград:

Не скоро прахочіцца дзень,
Далека да ранішніх зор,
А ён ужо тундрай ідзе,
Мінае сібірскае прастор.

Моцна ў паэме напісана карціна звароту Ільіча з эміграцыі, выступленне перад Фінляндскім ваякам з брадніка, паводзіны ворагаў і зраджанку, які імкнуліся «ачарніць Ільіча», які быў «чысней ад расы», ачарніць таго, «чыё сэрца гадым балела да долю краіны, за струджаны лёс». Асабліва вельмі перададзена выступленне Ільіча на І-м з'ездзе Саветаў. Глебка тут падрабатургіннама «закамерна вядзе апавяданне да кульмінацыі — да ленынскай рэплікі аб тым, што ёсць такая партыя, якая можа ўзяць уладу ў свае рукі.

Яшчэ раней аўтар дае надзвычай вострую сатырычную характарыстыку ворагаў:

На трыбуне трагікам
Цурэталі курчыца,
Сольдаты і прагненька
Цешыцца і мучыцца.
Тонкаю руладаю
Цягне аж заходзіцца:
— Стаць ципер уладаю —
Партыя не знойдзецца!
Над крыклайва помпаю
Ірагікаў і зыкаў
Выбухае бомбаю
Ленінская рэпліка:
— Ёсць такая партыя!

І тут зноў, як заўсёды, калі Глебку трэба даць разрадку або паказаць новыя аставіны, ці накіраваць ужо нашу ўвагу на тое, што адбудзецца, ён пераключаецца на іншы памер. Вось Ільіч ідзе на трыбуну:

А ён, вялікі і магутны,
І радасны, як светлы дзень,
Паходкай лёгкай і ячутнай
Ужо ў прэзідыум ідзе.

Гэты пераход ад рытма, які дапамагаў паэту яркавей выявіць «крыклівую помпу трагікаў і зыкаў» да рытма, у якім падкрэслена адначасова і дасціпнасць і веліч Ільіча, і дае нам уяўленне аб рысах паэтычнага метаду Пятра Глебка. Ён складанасць з смелага і яркавага кантраста.

Тут ужо час спыніцца на ўпартым імкненні паэта не ускладняць кампазіцыю свайго твора, следаваць строга за храналагічнай падзеі і амаль дакладна перадаваць у вершах сёс выказаныя сваіх герояў. Як нам характарызаваць гэтае імкненне да амаль прагаворнай дакладнасці: адмоўна ці дадатна? Ці не збядняе гэта падзеі і вобразы людзей?

Каб адказаць на гэтыя пытанні, мы павінны прасачыць, якія творчыя магчымасці адкрывае такі метаду падыходу да жыцця.

Па-першае, дакладнае следаванне за падзеямі дае паэту магчымасць разгорвання змястоўнага і яркага сюжэта, бо ў пераход падрыхтоўкі Кастрычніцкай рэвалюцыі і самага кастрычніцкага перавароту адбыліся вельмі яркія і драматычныя канфілікты, якія ішлі пад вялікі нарасцінаньня.

Па-другое, аўтар не выступае ў паэме бясстароннім фіксатарам падзей. Наадварот, ён надзіва гарача перажывае падзеі, сам

умешваецца ў іх і сваім палымным словам падбадзёрвае рэвалюцыйных байцоў, ганьбіць зраджанку, усаўляе веліч правадзіроў рэвалюцыі. У паэме мы маем пудоўныя лірычныя адступленні, у якіх Пятро Глебка паўстае перад намі, як-бы ўздэлькім змаганні, адным з вялікай арміі барацьбітоў за Кастрычнік. Сяйла шаства радвога байца рэвалюцыі надае дэталі паэты большую дакладнасць і лірычную ўсхваляванасць.

Вось, як паэт апраўтаецца да свайго слова:

Слова мае!
Узнаймай высока,
Будзь загартаваным,
Цвёрдым, як сталь...
Стань ў рады,
Хоць ад самага краю,
Слоў гартаваным,
У яркім агні...
Гонару большага —
Я не жадаю...
Помніш, у тыя
Вялікі дні:
Ленін слова —
Мільёны зборала,
Сталіна слова —
На бітву вало!

У гэтых радках мы чуюм надзіва шчыры голас паэта — грамадзяніна, які марыць аб тым, каб яго слова стала ў баявых шэрагах рэвалюцыйных барацьбітоў. Мара гэта выказана гарача і прачула. Мы адчуваем сапраўды рэвалюцыйны пафас, уласцівы лепшым творам Пятра Глебка.

Адчуванне адзінасці паэта з барацьбітамі, што змагаюцца за Кастрычнік, у паэме перададзена найбольш выразна. Ён пачаў з імі: стаць на барыкадах, абурэцца зраджанцтвам часовага ўрада, меншаю і зсэраў, гарача перажывае накуты народа. Асабліва вялікім гневам гарыць паэт у дачыненні да штрэйкерскага барацьбы:

А тым часам так званы
Часовы ўрад,
Меншаўіцкія сволач
І галы — зсэры
Зам-ет хлеба, міру
Падносіць загад,
Выкрываючы планы
Свае і намеры...

Пятро Глебка біялітасны ў дачыненні да ворагаў рэвалюцыі, але, адначасова, ён вельмі чулы і сардэчны ў дачыненні да прадстаўнікоў працоўнага народа. З вялікім болей пша ён аб пакутах салдат, якіх часова ўрад гнаў на бойню, аб няшчасціх іхніх сям'яў.

Якая ціш у іхняй хаце!
Якая скруха і туга!
Чысней згорблена маші
Зборзе шчаўе на лугах.
Чысней жонка-парабчанка,
Чужое поле аручы,
Снявае сны калыханку
І горка плача пачы.

Але вась, па загаду часовага ўрада, салдаты выйшлі ў наступ на фронце і без паспеху страцілі за 10 дзён 60 тысяч. Голас паэта становіцца тут суровым і дасягае вялікай сілы ў ганьбаванні подлых збойцаў. Глебка піша:

На мармуровых плітах высеч
Патрыяна-б золата імён:
Іх шасцідзсят суровых тысяч
Загінула за дзесяць дзён.
Урад спраўляе перамогу,
Смелца хіжы Мілюкоў,
— Вішную панета! Дзякуй богу,
Памешчала большыкоў!

Але паэт глыбока абураны зраджанцкай дзейнасцю часовага ўрада, перанімае ліжэга Мілюкова сваім гнеўным словам:

Дачасна цешыцца, гады...
Саюз рабочы і сялян
Змяце, як логаніцца зрады,
Увесь часовы балаган.
Грымьць суровай знапеяй
«Акнонай прады» тыражы...
Не дарма медзь сваіх капеек,
Свае мідалі і крыжы,
Свой крык, надзеям сагрэты,
Душу маўклівую сваю,
— Салдаты за жыцце газеты
Як за Радзіму аддаюць.

Вобраз чалавека працы — рабочага, селяніна, салдата, як дзейнай сілы рэвалюцыі, паказаны ў паэме найбольш поўна. Сла большыцкай партыі выяўляецца на ўменні знайсці дарогу да сэрца гэтых людзей. Яны, уздэлькі вялікай барацьбы, берагуць штаб рэвалюцыі і яго правадзіроў, аддаюць апошнія свае капейкі, каб жылі большыцкія газеты, якія існуюць народу словы праўды. Храналагічнае следаванне аўтара за разгортаннем самых падзей дае яму магчымасць паказаць іх нарасцінаньне, жыва і гарача умешваецца ў іх, хоць, шэўны выяўляе сваё дачыненні да іх, быць як-бы жывым уздэлькім іх. Тым больш, што Пятро Глебка бліскава ўмеа афарбоўваць сваім асабістым дачыненнем усё ў творы. Нанят пэваж набывае, аднаведны каларыт. Калі абставіны становіцца больш змрочнымі, дык гэта знаходзіць адпаведнае выяўленне і пры мэдываных прыродах.

Як відаць выгодаю
Наша доля чэрныя —
Душноа пагодою
Малодга чэрвня,
Ец прышоў насмелаю,
Ды давоў спорнаю,
Сталі ночы белыя,
А падзеі — чорныя.

Але вась, па загаду часовага ўрада, салдаты выйшлі ў наступ на фронце і без паспеху страцілі за 10 дзён 60 тысяч. Голас паэта становіцца тут суровым і дасягае вялікай сілы ў ганьбаванні подлых збойцаў. Глебка піша:

На мармуровых плітах высеч
Патрыяна-б золата імён:
Іх шасцідзсят суровых тысяч
Загінула за дзесяць дзён.
Урад спраўляе перамогу,
Смелца хіжы Мілюкоў,
— Вішную панета! Дзякуй богу,
Памешчала большыкоў!

Але паэт глыбока абураны зраджанцкай дзейнасцю часовага ўрада, перанімае ліжэга Мілюкова сваім гнеўным словам:

Дачасна цешыцца, гады...
Саюз рабочы і сялян
Змяце, як логаніцца зрады,
Увесь часовы балаган.
Грымьць суровай знапеяй
«Акнонай прады» тыражы...
Не дарма медзь сваіх капеек,
Свае мідалі і крыжы,
Свой крык, надзеям сагрэты,
Душу маўклівую сваю,
— Салдаты за жыцце газеты
Як за Радзіму аддаюць.

Вобраз чалавека працы — рабочага, селяніна, салдата, як дзейнай сілы рэвалюцыі, паказаны ў паэме найбольш поўна. Сла большыцкай партыі выяўляецца на ўменні знайсці дарогу да сэрца гэтых людзей. Яны, уздэлькі вялікай барацьбы, берагуць штаб рэвалюцыі і яго правадзіроў, аддаюць апошнія свае капейкі, каб жылі большыцкія газеты, якія існуюць народу словы праўды. Храналагічнае следаванне аўтара за разгортаннем самых падзей дае яму магчымасць паказаць іх нарасцінаньне, жыва і гарача умешваецца ў іх, хоць, шэўны выяўляе сваё дачыненні да іх, быць як-бы жывым уздэлькім іх. Тым больш, што Пятро Глебка бліскава ўмеа афарбоўваць сваім асабістым дачыненнем усё ў творы. Нанят пэваж набывае, аднаведны каларыт. Калі абставіны становіцца больш змрочнымі, дык гэта знаходзіць адпаведнае выяўленне і пры мэдываных прыродах.

Як відаць выгодаю
Наша доля чэрныя —
Душноа пагодою
Малодга чэрвня,
Ец прышоў насмелаю,
Ды давоў спорнаю,
Сталі ночы белыя,
А падзеі — чорныя.

Але вась, па загаду часовага ўрада, салдаты выйшлі ў наступ на фронце і без паспеху страцілі за 10 дзён 60 тысяч. Голас паэта становіцца тут суровым і дасягае вялікай сілы ў ганьбаванні подлых збойцаў. Глебка піша:

На мармуровых плітах высеч
Патрыяна-б золата імён:
Іх шасцідзсят суровых тысяч
Загінула за дзесяць дзён.
Урад спраўляе перамогу,
Смелца хіжы Мілюкоў,
— Вішную панета! Дзякуй богу,
Памешчала большыкоў!

Але паэт глыбока абураны зраджанцкай дзейнасцю часовага ўрада, перанімае ліжэга Мілюкова сваім гнеўным словам:

Дачасна цешыцца, гады...
Саюз рабочы і сялян
Змяце, як логаніцца зрады,
Увесь часовы балаган.
Грымьць суровай знапеяй
«Акнонай прады» тыражы...
Не дарма медзь сваіх капеек,
Свае мідалі і крыжы,
Свой крык, надзеям сагрэты,
Душу маўклівую сваю,
— Салдаты за жыцце газеты
Як за Радзіму аддаюць.

Вобраз чалавека працы — рабочага, селяніна, салдата, як дзейнай сілы рэвалюцыі, паказаны ў паэме найбольш поўна. Сла большыцкай партыі выяўляецца на ўменні знайсці дарогу да сэрца гэтых людзей. Яны, уздэлькі вялікай барацьбы, берагуць штаб рэвалюцыі і яго правадзіроў, аддаюць апошнія свае капейкі, каб жылі большыцкія газеты, якія існуюць народу словы праўды. Храналагічнае следаванне аўтара за разгортаннем самых падзей дае яму магчымасць паказаць іх нарасцінаньне, жыва і гарача умешваецца ў іх, хоць, шэўны выяўляе сваё дачыненні да іх, быць як-бы жывым уздэлькім іх. Тым больш, што Пятро Глебка бліскава ўмеа афарбоўваць сваім асабістым дачыненнем усё ў творы. Нанят пэваж набывае, аднаведны каларыт. Калі абставіны становіцца больш змрочнымі, дык гэта знаходзіць адпаведнае выяўленне і пры мэдываных прыродах.

Пятро Глебка гэтыя надзвычай дыялічныя радкі зрыфмоўвае гучнай рыфмай, якая дапамагае яму стварыць адчуванне п'ямнасці часу. Наогул, многіх раздзелаў паэмы «У тыя дні» вызначаюцца вельмі пругкім вершам, гучнай рыфмай, майстэрскай інструментукай.

Трэба спыніцца яшчэ на адной з вышэйшых якасцей паэмы «У тыя дні» — гэта на не адкрыта публіцыстычным, гэндзіцыйным характары. Гэта якасць надае асабліваю сілу твору, у якім няма абывкавага станавілення да тэмы, усё падпарадкавана большыцкаму разуменню падзей.

У нашай паэзіі апошняга часу вельмі ўжо пацярпаны прынцып апасрадаванага падыходу да тэмы, праз дэталі, які простага дачыненні да не не маюць. Некаторыя нашы паэты часамі залішне перагружаюць свае творы травамі і дрэвамі, так што ў іх з'яўляецца нават патрэба жыцця чалавечыя пачуцці перадаць праз біярозы, клённы, бялінікі.

Мы часамі забываемся на пудоўныя традыцыі Вадзіміра Маякоўскага — газарыць адкрыта публіцыстычнай-мовай аб хвалюючых падзеях. Гэту традыцыю ўзнаўляў у сваім творы Пятро Глебка. Калі ён не можа стрмаць свайго абурэння супроць зраджанку — трацістаў і правах, што ўдзяць прапанову, каб Ільіч з'явіўся на расправу буржуазнага суда, дык перанімае сваё апавяданне палымна-публіцыстычнай тырадай.

Не, зраджанкі і гандлары! Не выйдзе:
Ад вашых рук і ненавісці змой —
Дзяржынскі і Серго Орджанікідзе
Яго засноўце радасна сабой.
На варце Леніна мільёны сталі,
Залепана гэтым пачуццём.
І першы дзень таварыш Сталін
Аддасць за Леніна сваё жыццё.

Найвялікшыя сілы пафаса дасягае Пятро Глебка, калі паказвае вобразы правадзіроў рэвалюцыі — Леніна і Сталіна. Ён малое, як Ленін ідзе ў падполле, як «у бедных хатках шукае прыстанку». А далей вобраз Ільіча паўстае перад намі яшчэ больш выразна. Вось ён перад намі ў Разліве ў «лёгім пальто, падштытым ветрам і асенняй сцюжай» піша «пралог рэспублікі сацыялізма». Палёт думкі Ільіча ў будучыню, разуменне ім Кастрычніка, толькі як прамога да наступнай барацьбы з ворагамі і будавання сацыялістычнага грамадства, смеласць у ацэнцы падзей, вялікую веру ў рэвалюцыйныя сілы мас, — усё гэта імкненца выявіць Пятро Глебка ў паэме «У тыя дні».

У гэтым творы, які ў «Мужнасці», паэт надзвычай уважліва і беражліва абыходзіцца з тэкстам выступленняў Леніна і Сталіна. Ён імкнецца амаль дакладна перадаць іх сёс вершаванай мовай.

Пятро Глебка даволі малаўлічча і выразна паказвае нам велічыню рысам таварыша Сталіна. Таварыш Сталін паўстае перад намі, як вялікі майстра рэвалюцыйнай барацьбы, які верым палчэнік і чалавек Леніна, які сціпла і прывабна чалавек. Яго аблічча маюцца паэтам з выключнай цэлепай і ўсхваляван

Ул. НЯФЁД

У Беларускам Тэатральным Аб'яднанні

На апошніх паседжаннях Праўлення Беларускага Тэатральнага Аб'яднання адбыўся прыём у члены аб'яднання. Былі разгледжаны заявы творчых работнікаў Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета, Дзяржаўнага драматычнага тэатру імя Янкі Купалы і імя Якуба Коласа. Рускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра БССР, Юрэйскага Дзяржаўнага драматычнага тэатра БССР; Пінскага, Гродзенскага, Баранавіцкага абласных драматычных тэатраў, а таксама заявы работнікаў Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Саюзе Міністраў БССР, Рэспубліканскага Дома народнай творчасці, пасабных драматургаў, тэатральных крытыкаў, кампазітараў, мастакоў і г. д.

Сярод прынятых у члены Тэатральнага Аб'яднання народнага артыста СССР і БССР Л. П. Александровска (старшыня прэзідыума Тэатральнага аб'яднання), народнага артыста рэспублікі: І. Ждановіч, Г. Глебаў, П. Мадчаў, А. Ільінін, Д. Арлоў, В. Галіна, Л. Рахленка, Л. Рэжыцкая, Б. Платонаў, Г. Грыгоніс, заслужаныя дзеячы мастацтва Л. Літвінаў, Я. Цікоці, заслужаны артыст БССР С. Бірыла, А. Кістаў, М. Мойн, А. Трэпель, М. Сокал, Ю. Арончык, драматургі А. Кучар, Я. Рамановіч, А. Маўзон, У. Няфёд і інш. Усяго разгледжана звыш 150 заяў. Прыём у члены прадаўжаецца.

У другой палове лістапада Беларускае Тэатральнае Аб'яднанне мяркуе правесці ў БССР установаў членства аб'яднання, на якім будуць заслуханы даклады аб шляхах развіцця Беларускага савецкага мастацтва. Зацверджаны статут аб'яднання і абрана сталае яго кіраўніцтва.

З апошняй пошты

Дэзінфармацыя і блытаніна

Газета «Сталінская моладзь» нумарам 124 ад 12 кастрычніка гэтага года, дзе змяшчана інфармацыя «У пісьменніку», вельмі здзіўля сваім чытачом. Інфармацыя дае пад рубрыкай «Мінск—10 кастрычніка». Маючы добры намер расказаць аб творчым жыцці Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР, газета пайшла па шляху бязадказнай блытаніны і вымысла. У выніку атрымалася не інфармацыя, а дэзінфармацыя чытача. Цяжка зразумець, як можна ў такой маленькай інфармацыі столькі наблытаць!

Нельга без здзіўлення чытаць, што «Вечарам адбылося паседжанне секцыі празаікаў пры Саюзе пісьменнікаў», прысвечанае абмеркаванню новых твораў». Адкуль узяты такія весткі, што 10 кастрычніка адбылося паседжанне секцыі прозы? Невядома. Чулі зван, як кажуць, ды невядома ў якім баку. 10 кастрычніка быў сход, але не секцыі прозы, а адкрыты партыйны сход Саюза савецкіх пісьменнікаў, дзе абмеркаваліся пытанні партыйнага жыцця.

У наступным абзацы мы чытаем: «Толькі што выйшла ў свет выбраныя вершы паэта А. Вялюгіна, П. Прыходзькі, Д. Кавалёва». Дазвольце сабе запытаць у рэдактара.

Злева — вязкая лагчына. Справа — ўзгорак і лясок. Прыдніпроўская даліна, — На зубак скрыпцы пясоч. Тут на Пінск ідзе дарога Між балот, густых лясоў. А ў лясках выбраных многа Журнаваў і грыбоў.

Відаць, адгэтуль і трэба Пятру Прыходзьку будаваць пераправу на запаветны бераг паэзіі. Тым больш, што і сам аўтар, як быццам, разумее задачы паэзіі. У вершы «Кіпяць такія-каліявалу» ён дэкарыруе: «Ірба так, каб верш зынуў металам, і каб сэрца песняра заўжыла, нібы з крэмнага скры, выскакала гэты верш гарачы, маляды».

«Звону метала» мы яшчэ не пачулі. Верш Прыходзькі надзвычай мялявы, халодны. Ды і наогул ці можна такія радкі называць вершам: «Конь мой быў самым лепшым Пегасам, вынес ён мяне з цяжкай ірбы, і ад чорнай бараніскае штрыс ён прынес мне зноў у Альшоў?» Гэта аб Лічыннай вайне. З мікраскопам тут не знайдзеш паэзіі.

Амаў у кожным радку кнігі сустракаем з недаравальнай для маладога паэта самагубнасцю, аб'якванасцю да таго, аб чым аўтар піша. Звычайна рэдакцыя, заклапочаная рэцэнзію на першую кнігу, проці як мага больш падаць у ёй добрых прыкладаў, каб вызначыць той шлях, па якому аўтару ляга рухацца наперад. Вельмі цяжка знайсці такія прыклады ў «Голасе сэрца». Пятро Прыходзька — мой пазнаёмы аднагодка. Як таварышу, мушу яму шчыра сказаць, што пры яго кніга далёка знаходзіцца ад сапраўднай паэзіі.

Галоўны рэдактар М. ГОРЦАУ. Рэдакцыя: П. ПАНЧАНКА, А. КУЧАР (нам. рэдактар), М. ПАСЛЯДОВІЧ, Я. РАМАНОВІЧ, М. КАШАР, К. САННІКАУ, П. ПАДКАВІРАУ, М. БЕЛІЦІНАУ.

Скончыць з аб'якавымі адносінамі тэатраў да беларускай п'есы

Спытайце ў работнікаў беларускіх тэатраў — чаму ў іх рэпертуары мала беларускіх п'ес і вы пачуеце прыкладна такі адказ: — Што-ж, мы-б рады былі паставіць, але-ж няма, няма-ж гэтых п'ес. Беларускае драматургі мала пішуць...

«Мала пішуць», «не хочучь пісаць», «не ўмеюць пісаць», — такія словы зрабілі звычайнымі ў нашых тэатрах. На самай справе, калі мы прагнем рэпертуар беларускіх тэатраў за апошнія два гады, дык заўважым, што тут пераважалі такія п'есы, як «Начное радзе», «Факір на галіну», і, нават, заходняя п'еса з дробна-буржуазнай маралью — «Маё кафе». Зноў беларускіх п'ес у тэатрах усяго толькі тры — «Хто смеядца апошнім», «Несцерка» і «Канстанцін Заслонаў».

У чым-жа справа? Ці сапраўды так дрэнна ў нас з драматургіяй, ці сапраўды беларускі драматургі мала пішуць? Азнаёміўшыся ўважліва з п'есамі беларускіх аўтараў за апошні некалькі год і з дэсам гэтых п'ес, мы пераканемся, што справа тут зусім не ў няздольнасці аўтараў, або ў нежаданні пісаць. Прычыны кроўчэ зусім у іншым.

Амаль што год таму назад паэты А. Вялюгі і З. Ціцясін напісалі п'есу «Вяроная горка». Тэма п'есы — барацьба з парушальнікамі статута сельска-гаспадарчай арцелі, барацьба за хлеб. Тэма актуальная і карысная для нашага глядача і, асабліва, для калгаснікаў. П'еса зацікавіла тэатр імя Я. Купалы. Паводле абмеркаванняў, якія адбыліся ў тэатры, можна было спадзявацца, што яна будзе прынята да пастаноўкі. Але раптам у гэтым тэатры дзедзілаўся, што п'еса зацікавіла і тэатр імя Я. Коласа і што там аўтарам было прапанавана ўнесці ў п'есу некаторыя папраўкі. Калі-ж гэтыя папраўкі былі зроблены, паміж тэатрамі ўзнік канфлікт.

Кожны тэатр імкнецца давесці, што папраўкі іншага тэатра толькі пагоршылі п'есу. Кожны хацеў прысоўвіць сабе гонар стварэння гэтай п'есы, а затым і спятакі. Спрэчкі выраслі ў «спрычпыловы» і нічым не закончыліся. Аўтары зрабілі два варыянты п'есы (так званыя: мінскі — «Вяроная горка» і віцебскі — «У добры час»). Але тэатры ўжо не ўзялі за яе пастаноўку. Так і да сённяшняга дня цікавая, ідэйна каштоўная п'еса маладых аўтараў не знайшла сабе месца на сцэне тэатраў. Здаецца недарэчным і незразумелым такія адносіны выдучых тэатраў рэспублікі да работ над беларускай п'есай. Чаму кожны тэатр лічыць, што новая беларуская п'еса павіна быць пастаноўлена толькі ў адным тэатры? Даўно ўжо час скончыцца гэтым нездаровым поглядам, які прыносіць толькі школу тэатрам.

Цяпер у тэатрах шмат гавораць аб дапамозе маладым драматургам, аб актыўнай рабоце над арыгінальным беларускім рэпертуарам. Але часцей за ўсё гэтыя размовы так і застаюцца размовамі. Да сур'ёзнай работы справа не даходзіць.

Тэатры імя Я. Купалы і імя Я. Коласа маюць багаты вопыт работы з драматургамі. У свай час у гэтых тэатрах ішлі п'есы Я. Коласа «Вяйна», «У пущах Палесся», К. Крапы «Канец дружбы», «Партызаны», «Ірба агнем», Э. Самуйленка «Парголь воўка», П. Глебіч «Гіад Бірзона-ракой», З. Бялулі «Жаравей», М. Клімковіч «Кадрына Жарнава», К. Чорнага «Вацькаўшчына», «Ірынка», п'есы Я. Міронава, Я. Рамановіча, І. Гурскага і іншых. Амаль што ўсе пераказаныя п'есы былі пастаноўлены ў гэтых тэатрах.

Але, з Масквы. — Прыехалі? — Пашком. (На Барліна). Усе як быццам правільна: ідем на Барліна, страчаюць нас братныя народы. Але не стае аднаго, галоўнага — паэзіі. Шчыра кажуць, апошні ўрытак прадэцывіце сабою гарэзную забаву альбо практыкаванне, выкананае на тэму: як ульць нова змест у вырасаўскі рытм «Каму на Русі жыць доўра». Прычым, нават нецярпелівы праяк адрачыцца ад такога дыялога: гэты ён недынамічны і наўны.

Гэтыя, непрадуманая страчаюцца на кожнай старонцы кнігі «Голас сэрца». У шумяць мне хвалі За дніпроўскім валам: Пакаялася нашай Слава бавай Дзе славян Машэка — Лей стараго века, Там дзяр з славана Дваццаць пяць байцоў.

Пакланіся нізка Прыдніпроўскім далам, Нам, дніпроўскім хвалам, Па якіх твой човен У будучыні плыве. Б'е Дніпро шырокі Аб курган высокі, Прапываюць хмары Над Магілай Львоў. Між руін-развалін Я гляджу у далі, І ўстае у марэх Новы Магілеў. Рознакаляровы, Многаканавы — Ен халае сонца Векімі дамоў, — Так, рускія, Сад ў «Вясеннім валесе».

Дзень добры, — пакланілася. Дзень добры, пані. — Рускія? — Так, рускія. — З Масквы?

Д. ФАКТАРОВІЧ

Па старонках замежнай прэсы

ДРАМАТУРГІЯ АБО... ІСТЭРІЯ

Ілюстраваны часопіс «Амерыка» (нумар 12 за гэты год) паведаміў, што пасля дванаццацігадовага перапынку Юджына О'Нейла адрнуўся на Брайда для пастаноўкі свай п'есы «Стары набліжаецца».

Артыкул Тома Прыдо «Яго драмы атрымалі сучаснае прызнанне» аб'яўляе: «У гісторыі амерыканскага тэатра няма драматурга, які карыстаўся-б такой вядомасцю, як О'Нейл: творы О'Нейла, як і Шаўспера, не толькі глядзяць, але і чытаюць».

У газетах і часопісах, асабліва ў такіх выданнях як «Лайф» і «Тайм», часта сустракаецца імя О'Нейла. Манатграфічэскае Брэта Кларка нават падводзіць вынік: у 36 п'есах О'Нейла налічваецца восем самагубстваў, дванаццаць забойстваў, дваццаць тры смерці, адзін замах на самагубства і сем выпадкаў вар'яцтва.

Зусім натуральна, што такі драматург адзіноў у ценю ў гады схваты сёл гуманізму і прагрэса з сіламі рэакцыі на арэне вайны супроць фашызма.

Цяпер у аглядае апошняга сезона драматургі на Брайде Эрлх Бентлі разгортваю каментырые як шэд'ювр новую п'есу Юджына О'Нейла «Стары набліжаецца». Амерыканскі крытык піша: «У новай п'есе О'Нейла агент па продажы скабяных вырабаў Хікі час-ад-часу запінае, і імяменная жонка даруе яму, нават, калі пасля адзінаццаці год у імянне заражае ён сіфілісам. Так чытаюць жонкі, а таксама яе мамы дзедзілаў Хікі на нервы. Вырашыўшы зрабіць сваё сумленне чыстым, ён забівае жонку. Над мёртвым целам ён гаворыць: «Ну вось, цяпер бачыш да чаго цябе дзела твая дурная мара, сводач нячысцая!».

Гераня другой сюжэтнай лініі анархістка мс Парыт «павінана заўсёды мець любіўніка, каб даказаць самой сабе наколькі яна свабодная» (Ю. О'Нейл). Яе выдэ паліцыі ўласны сын. Падобна Хікі, ён гаворыць сабе: «Ну, старая шлюха, цяпер бачыш да чаго цябе дзела твая дурная мара аб свабодзе!».

Усё дзёняне адбываецца ў заднім пакоі бара. Яго гаспадар Гары Хоп збрае ўсялякія чалавечыя падонкі, якім толькі мара не дае канчаткова загануці. Але пафэс п'есы маінай за ўсё праўдліваецца ў тым, што ні ў каго з дзёных асоб няма жывой дзейснай мары, няма, наогул, за душой нічога чалавечага. І ў чаргавым акце сцыведае алкаголік Хікі прымушае паміжчыць сына-даносчыка Парыта. Як вывільдзецца з яго прызнання, ён загубіў сваю маці зусім не з прычыны патрыятычнага рэспубліканізму і не з прычыны прагі ўзнагароды: «Інаварта больш хлусіць... Проста я яе ненавідзеў».

Які-ж сэнс п'есы? — пытае ў сябе аглядальнік «Атлантык Монслі». І ён бачыць яго ў тым, што Ю. О'Нейл «судзіць глядачоў у зман. Прапаведнік аказваецца забойцам. Вернасьць самому сабе ў гэтым выпадку азначае паварот ад чынінасці да смерці, «Стары» — гэта, вядома, смерць. У п'есе адлюстравана пэўная сістэма думак па сутнасці тая-ж самая, што і ва ўсіх драмах О'Нейла. Яго формула зводзіцца да таго, што добрыя сілы — гэта сілы жыцця і каханна, а злыя сілы — сілы нячынасці і смерці».

Але спытаем мы Эрлха Бентлі, дзе-ж гэтыя добрыя сілы? Аб іх тут і не ўпамінаецца. Сідзіны запоўнены істэрычнымі бесчалавечымі скажэннямі. Прычынай гэтага няк не можа быць тое, што ў дадзеным творы паказаны «слодзі дна». Мы номым як у падможках усяго свету, у тым ліку і на сцэнах тэатраў Брайда

гучалі словы герояў «На дзе» — «Чалавек гэта гучыць горда!» Але, відаць, Юджына О'Нейла зайдзюцца не слава Горкага, а злыя ілі славя еўрапейскіх дэкадантаў, сэмалістаў, «жываністаў усялякай хібнасці і апалагатаў яе» (М. Горкі).

Зусім не вэстэчнае ўражанне пакідаюць тэатры Брайда. Яны знамянуюць сабой пераўвасобленне сучаснай амерыканскай драмы не столькі ў меладраму, колькі ў паноптыкум чалавечых падонных страшмідлаў. Драматургія перараджаецца ў істэрыю...

СВОЙ СВАЯКА БАЧЫЦЬ ЗДАЛЯКА

Радзіме паведаміла аб тыдні класічнай іспанскай літаратуры, які пампёна праводзіцца ў Галанды. Памятаючы аб гэтым прыеме, які аказаў Франко белгійскім і галандскім калабаранцям, няма чаго здзіўляцца гэтай «кадзінаю абліжэння двух культур». Свай сваяка бачыць здаляка. Але прыгнятальнікі інданезійскага народа жадаюць цяпер перафармавацца ў паўлінавы пері мезанатаў, «кадэчна каталацкага мастацтва Іспаніі залатога в.ка». Можам толькі заўважыць, што арганізатарам гэтай крыклівай кніжнай выстаўкі даве сапраўды сучасныя кнігі апікуды палцы. Гэтыя кнігі — «Кадзіна і ідыяла Доу-Кіхот Ламанскі» і «Лягенда аб Тыле Уелшнігеле і Ляме Іудэаке». У першай з іх няма «сэрца гісторычнага змет» аб іспанскай «свабодзе», у другой — ішней вольных фламандскіх гезаў — немаўкальна гучыць набат народнай вайны. «Альба — кагі Зазірэм з яго скуру», — сьпявае сваю песню ў лешнагель. І народна свету помняць, што сваю сёмую песню Тыле Уелшнігелі ашч не дасяваў і што нельга пахаваць дэа, які нельга пахаваць свабоды, бо вена поел Класае стукач ў нашым сэрцы.

Вось чаму ў гэтым годзе ў нас перамадаюцца з новымі ілюстрацыямі савецкіх мастакоў «Дон-Кіхот» Сервантэса і «Лягенда аб Тыле Уелшнігеле» Шарля дэ-Костара.

«ДЭМАКРАТЫЗМ» БІБЛІЯТЭЧНАГА СОВЕТА НОВАІ АНГЛІІ

Часопіс «Атлантык Монслі» паставіў мэту ілюстраваль дэмакратызм бібліятэчных саветаў у правільных гарадах штата Гюван Англія. Тут быццам-бы ішомажывана вывільдзецца дэмакратызм сучаснай «атлантычнай цывілізацыі». Навікі да іх намоцця бібліятэчнай ажыроўваюцца на савецкі. Пачынаецца шумлівая дыскусія па пытаннях набываць кнігі аб дыскрымінацыі тэатраў у Амерыцы.

— Гэта найбольш дзейснае пытанне ў нашы дні — Дзякуй богу, гэта праблема, з якой нам у крайнім выпадку не даводзіцца сутыкацца. У нашым-жа штате амаль няма тэатраў. У нас і без таго досыць клопот і хвалюванняў, каб мы выдумвалі сабе новыя...

— Навошта, каб у нас балета галава з прычыны ўсяго, што адбываецца вакол нас... Старшыня ставіць пытанне на галасаванне. Перамагаюць праціўнікі гэтай кнігі. Многія нездаволены, але яны не адчуваюць сябе пакрыўджанымі, галасаванне-ж праходзіла па ўсіх правілах дэмакратыі, і яны пераходзяць да абмеркавання наступнага пытання, — так заклочае амерыканскі федэральны часопіс. Ого, скажам мы, някій толькі кадуццю савецкіх пакрыўджанымі, там і давдзедзіцца назімаецца з федэральным бюро расследвання таксама «па ўсіх правілах дэмакратыі».

А. ВЯЛЮГІН

Аб вытворчасці рыфмаў

У апошні час некаторыя нашы крытыкі адасоблена разглядаюць сацыяльны змест твора, забываючы на тое, непаўторнае, што называецца сапраўднай паэзіяй.

Калі ж звадзкі браны выходзіць першы трактар, наш народ адзначаюць палітычнае і грамадскае значэнне вытворчай перамогі, заўжды абавязкова гаворыць аб тым, які зроблена машына, якія яе тэхнічныя якасці, чым будзе яна карыснай для краіны.

У пазні некаторыя разглядаюць бланкі, шчыра вершы (дзе, бывае, рыфмуецца «сонда» з «лазой»), зыходзячы з праграмных назваў кніг: «Пад сонцам перамогі», «Шчырае», «Голас сэрца», у якіх сабраны гэтыя вершы. У такіх выпадках крытык звычайна толькі пераказвае змест твора і ў канцы артыкула, ставячы абавязкова «кадак», падае пяць-шэсць радкоў, на яго думку бланкі. У заслугу аўтару ставіцца толькі тэма яго, і нічога не гаворыцца аб тым, які яна вырашана.

У кнізе Пятра Прыходзькі «Голас сэрца» «с» сабрана дванаццаць вершаў. Назвы іх гаворыць самі за сябе: «Падзяка», «Родная Беларусь», «На Барліна», «Голас сэрца», «Інае вядзе на захад шлях», «Помета», «Новогодні гост», «Новы дзень», «Іду ў поле». Раней нам не даводзілася чытаць гэтых вершаў. У нашым цэнтральным літаратурным друку толькі сёлетна змешчаны адзін з гэтых вершаў. Выдавецтва зрабіла мядзевую пяску і чытачу і майдаю паэту, выдучы кніжыкай яго вершы, якія «в'яліюцца нічым іншым».

*) Пятро Прыходзька, «Голас сэрца», вершы, Дзяржаўнае Выдавецтва БССР, Мінск — 1947 г.

— Але, з Масквы. — Прыехалі? — Пашком. (На Барліна).

Усе як быццам правільна: ідем на Барліна, страчаюць нас братныя народы. Але не стае аднаго, галоўнага — паэзіі. Шчыра кажуць, апошні ўрытак прадэцывіце сабою гарэзную забаву альбо практыкаванне, выкананае на тэму: як ульць нова змест у вырасаўскі рытм «Каму на Русі жыць доўра». Прычым, нават нецярпелівы праяк адрачыцца ад такога дыялога: гэты ён недынамічны і наўны.

Гэтыя, непрадуманая страчаюцца на кожнай старонцы кнігі «Голас сэрца». У шумяць мне хвалі За дніпроўскім валам: Пакаялася нашай Слава бавай Дзе славян Машэка — Лей стараго века, Там дзяр з славана Дваццаць пяць байцоў.

Пакланіся нізка Прыдніпроўскім далам, Нам, дніпроўскім хвалам, Па якіх твой човен У будучыні плыве. Б'е Дніпро шырокі Аб курган высокі, Прапываюць хмары Над Магілай Львоў. Між руін-развалін Я гляджу у далі, І ўстае у марэх Новы Магілеў. Рознакаляровы, Многаканавы — Ен халае сонца Векімі дамоў, — Так, рускія, Сад ў «Вясеннім валесе».

Дзень добры, — пакланілася. Дзень добры, пані. — Рускія? — Так, рускія. — З Масквы?

Дзень добры, — пакланілася. Дзень добры, пані. — Рускія? — Так, рускія. — З Масквы?

Дзень добры, — пакланілася. Дзень добры, пані. — Рускія? — Так, рускія. — З Масквы?

Дзень добры, — пакланілася. Дзень добры, пані. — Рускія? — Так, рускія. — З Масквы?